

Atodiad i'r Llythyr at Benaethiaid Cynllunio Dyddiedig 11 Hydref 2023: Mynd i'r afael â'r Argyfwng Natur drwy'r System Gynllunio: Polisi Cynllunio Cenedlaethol Diweddaraf ar gyfer Pennod 6 o Bolisi Cynllunio Cymru

Lleoedd Unigryw a Naturiol a Llesiant

Mae'r thema Unigryw a Naturiol yn cwmpasu elfennau amgylcheddol a diwylliannol creu lle. Mae'r elfennau hynny'n ategu elfennau'r themâu Actif a Chymdeithasol a Chynhyrchiol a Mentrus a chyda'i gilydd, mae'r tair thema'n cyfrannu at Ganlyniadau Cenedlaethol Creu Lleoedd Cynaliadwy. Mae'r diagram isod yn dangos sut mae'r canlyniadau hyn yn gweithio gyda'i gilydd fel cyfanwaith, gan roi pwyslais ar y Canlyniadau Unigryw a Naturiol.

Mae lleoedd Unigryw a Naturiol yn cyfrannu at saith nod Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn y ffyrdd canlynol.

Gellir gwireddu nod Cymru Lewyrchus drwy werthfawrogi ansawdd ein tirweddau a'n hamgylchedd hanesyddol am eu pwysigrwydd o safbwynt twristiaeth, busnesau, swyddi lleol, cynnyrch adeiladu o ffynonellau lleol, o ran denu mewnfuddsoddiad ac er mwyn i gymunedau lleol allu manteisio arnynt, eu defnyddio a'u mwynhau. Drwy ddiogelu, cynnal a gwella bioamrywiaeth, gwneud ecosystemau ynghyd â'n hamgylchedd naturiol yn fwy cyffredinol yn fwy cydnerth, bydd hi'n bosibl diogelu asedau economaidd at y dyfodol mewn ymateb i heriau yr argyfwng hinsawdd ac wrth hyrwyddo dewis adnoddau carbon isel a phriodol sy'n mynd i'r afael ag achosion newid yn yr hinsawdd a darparu gwasanaethau ecosystemau costeffeithiol fel aer a dŵr glân.

Mae'r nod Cymru Gydnerth yn cael ei gefnogi drwy ddiogelu a darparu tirweddau a chynefinoedd digonol o ran graddfa, maint ac amrywiaeth, ynghyd â'r cysylltedd rhyngddynt, i gynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Gyda'r gefnogaeth hon, gallant wrthsefyll pwysau newid, mynd i'r afael â llygredd, diogelu adnoddau ac ansawdd dŵr, diogelu pridd a lleihau llifogydd, creu dalfeydd carbon (yn enwedig mewn ardaloedd trefol), a hyrwyddo cyfleoedd ar gyfer gweithgarwch cymdeithasol ac economaidd yn seiliedig ar werthfawrogi a galluogi mynediad i'r amgylchedd naturiol, hanesyddol ac adeiledig.

Gellir cyflawni'r nod Cymru Iachach drwy ddarparu cyfleoedd ar gyfer cysylltu â'r amgylchedd naturiol a hanesyddol, caniatáu mynediad at fannau tawel, mynd i'r afael â llygredd aer a risgiau amgylcheddol eraill a hyrwyddo teithio llesol ac annog ffyrdd iachach o fyw gyda'r fantais o wella llesiant corfforol a meddyliol.

Gellir cyflawni'r nod Cymru sy'n fwy Cyfartal drwy hwyluso mynediad i'r amgylchedd naturiol a hanesyddol ar gyfer manteision corfforol a chymdeithasol, yn enwedig lle ceir anghydraddoldebau. Dylai gwaith adfywio hyrwyddo defnydd buddiol o'n gwaddol hanesyddol o fwyngloddio a diwydiant mewn ffordd sensitif i alluogi cymunedau a'r amgylchedd naturiol i ffynnu a diogelu symbylwy'r twristiaeth arwyddocaol fel Llywbr Arfordir Cymru a sicrhau eu bod yn hygyrch i bawb.

Mae'r nod Cymunedau Cydlynus yn cael eu cynnal a'u creu drwy ddarparu lleoedd i bobl ryngweithio a chyflawni gweithgareddau cymunedol, yn cynnwys manau hamdden, chwarae, tyfu bwyd a chyfleoedd i gysylltu â natur. Mae llygredd neu risgiau fel llifogydd yn cael eu lliniaru neu eu hosgoi ac yn seiliedig ar sicrhau cymaint o gyfleoedd â phosibl i gymunedau ffynnu a chynnal gweithgareddau cymdeithasol, economaidd a diwylliannol mewn amgylchedd iach, deniadol a dymunol.

Bydd Cymru â Diwylliant Bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu yn golygu adeiladu ar y nodweddion unigryw ac arbennig sy'n rhoi 'teimlad' a hunaniaeth unigryw i leoedd. Meithrin a chynnal ymdeimlad o le drwy amddiffyn a gwella'r amgylchedd naturiol, hanesyddol ac adeiledig a darparu ar gyfer a chefnogi defnyddiau a gweithgareddau sy'n darparu ar gyfer profiadau creadigol a diwylliannol.

Bydd Cymru sy'n Gyfrifol ar Lefel Fyd-eang yn cael ei hyrwyddo drwy leihau allyriadau carbon, mynd

i'r afael â llygredd aer a rheoli risgiau amgylcheddol. Mae'n rhaid cyflawni hyn mewn ffordd sy'n hyrwyddo amgylchedd naturiol a hanesyddol a ddylai gael ei amddiffyn a'i wella er mwyn ei nodweddion arbennig a'i werth cadwraeth natur yn ogystal â'r ffordd mae'n cyfrannu at amcanion cymdeithasol, economaidd a diwylliannol ehangach, manau cynnal cerddoriaeth, theatrau ac adeiladau crefyddol ac ysbrydol â'u gwreiddiau yn y gymuned.

Dylid ffurfio strategaethau, polisiau a chynigion datblygu cynlluniau datblygu er mwyn ceisio diogelu a gwella nodweddion arbennig a phriodoleddau cynhenid lleoedd yn y tymor hir, boed yn amgylcheddau naturiol, hanesyddol neu adeiledig, gan sicrhau eu hirhoedledd yn wyneb newid. Mae hyn yn golygu amddiffyn a gwella tirweddau, cynefinoedd, bioamrywiaeth, geoamrywiaeth a'r amgylchedd hanesyddol er eu lles eu hunain yn ogystal ag elfennau eraill o'r byd naturiol, fel adnoddau dŵr neu ansawdd aer. Dylid atal problemau rhag digwydd neu waethygu. Dylid gwyrddroi colledion bioamrywiaeth, lleihau llygredd, mynd i'r afael â risgiau amgylcheddol a gwella cydnerthedd ecosystemau'n gyffredinol. Pan gynigir datblygiad priodol, mae'n rhaid ei ddatblygu mewn ffordd integredig, ei wau i'w le/cyd-destun ochr yn ochr â natur i sicrhau bod materion cyffredin yn cael eu hystyried a'u datrys yn nechrau'r broses o lunio cynllun neu gynnig unigol a bod manteision lluosog fel seilwaith gwyrdd, yn cael eu sicrhau. Y Cynigion natur and penderfyniadau dylunio, graddfa dwysedd perthnasol ac ystyriaethau allweddol gan fioamrywiaeth and cydnerthedd ecosystemau

Rhaid i gydweithio ddigwydd yn strategol wrth gynllunio er mwyn diogelu a gwella tirweddau, yr amgylchedd hanesyddol, bioamrywiaeth, geoamrywiaeth, ansawdd aer a seinweddau yn ogystal â mynd i'r afael â risgiau amgylcheddol i sicrhau bod blaenoriaethau'n gyson a bod modd darparu cyfleoedd, fel adfywio a darparu cartrefi, yn gynaliadwy. Bydd rhai materion yn gofyn am gydweithio ar draws ffiniau, a chydweithio ar gynlluniau datblygu a mentrau eraill fydd y ffordd orau o fynd i'r afael â nhw. Er mwyn gwneud hyn, bydd angen sicrhau cyfranogiad da gan wahanol asiantaethau a chymunedau i sicrhau y gellir alinio anghenion a dyheadau, targedu buddsoddiad yn y manau cywir a chyflawni canlyniadau buddiol drwy ddefnyddio gwybodaeth, tystiolaeth ac asesiadau a rennir yn well. Mae'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol a'r Datganiadau Ardal yn darparu tystiolaeth ar amrywiaeth o faterion sy'n ymwneud â rheoli'r amgylchedd ac adnoddau naturiol a dylai dull dadrisgio hwyluso mwy o dryloywder am risgiau amgylcheddol, atebion priodol a'r potensial ar gyfer manteision cysylltiedig ehangach.

Tueddiadau Naturiol ac Unigryw

Bydd angen mynd i'r afael â thueddiadau'r dyfodol sy'n berthnasol i thema Unigryw a Naturiol, yn unigol ac mewn ffordd integredig drwy fabwysiadu Canlyniadau Cenedlaethol Creu Lleoedd Cynaliadwy a'r amcanion ar gyfer lleoedd a nodwyd yn y themâu Cynhyrchiol a Mentrus ac Actif a Chymdeithasol. Bydd rhai tueddiadau'n fuddiol a dylid eu hwyluso drwy'r system gynllunio. Mae'n rhaid herio a gwyrddroi tueddiadau neu gylchoedd negyddol a chwilio am ymddygiad a chanlyniadau mwy cynaliadwy yn eu lle. Mae'n rhaid meithrin newid yn y ffordd mae pawb sy'n rhan o'r broses gynllunio yn ymateb, ar lefel strategol a lleol wrth lunio a chynllunio cynigion unigol.

Mae'r prif faterion yn y thema hon yn cynnwys:

- Dirywiad hirdymor a chronig bioamrywiaeth a cholli cynefinoedd: Ceir gwasgfydd a gofynion sy'n cynnwys newidiadau o ran defnydd tir a môr, gan gynnwys colli arferion rheoli tir traddodiadol, defnydd uniongyrchol o organeddau, newid yn yr hinsawdd, llygredd a chyrhaeddiad rhywogaethau estron goresgynnol. Mae Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol 2020 yn adrodd am gollodion cynefinoedd a phoblogaethau rhywogaethau dros y ganrif ddiwethaf ac yn awgrymu bod dirywiad yn un cronig, y bydd yn parhau yn sgil digwyddiadau sydd eisoes wedi digwydd a digwyddiadau sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd a darnio cynefinoedd yn y dyfodol. Ar hyn o bryd, nid yw ecosystemau Cymru'n ddigon cryf, fel y gwelir gan ddiffyg adferiad rhywogaethau'n bennaf.

- Addasu i effeithiau newid yn yr hinsawdd: Mae'r cyfuniad o gynhesu sydd wedi digwydd, ynghyd â chynhesu ychwanegol, fel a ragwelir gan y dystiolaeth ddiweddaraf am newid yn yr hinsawdd, yn golygu bod yna effeithiau sylweddol posibl i Gymru o ran addasu. Mae'r heriau'n cynnwys llifogydd a risgiau newidiadau arfordirol i gymunedau, busnesau a seilwaith; risgiau i iechyd, llesiant a chynhyrchiant yn sgil tymheredd uchel; risg o brinder dŵr yn y cyflenwad dŵr cyhoeddus, amaethyddiaeth, cynhyrchu ynni a diwydiant a risgiau i bridd, bioamrywiaeth a chynefinoedd daearol, arfordirol, morol a dŵr croyw. Mae newid yn yr hinsawdd yn debygol o effeithio'n sylweddol ar gymeriad tirwedd hefyd, ac ar adeiladau hanesyddol, ansawdd a natur unigryw ardaloedd lleol, yn uniongyrchol wrth i orchudd tir newid, gwasgariad cynefinoedd a rhywogaethau symud ac yn anuniongyrchol drwy ddylanwadu ar benderfyniadau defnydd tir.
- Cydnabod a mynd i'r afael â'r ffactorau sy'n dylanwadu ar newid tirwedd: yn ôl yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol, mae newid tirwedd cenedlaethol hyd at 2015 wedi bod yn fychan yn gyffredinol, ond cafwyd rhai newidiadau sylweddol yn lleol. Y prif gyfraniadau i newid tirwedd y gall y system gynllunio ddylanwadu arnynt yw ehangu aneddiadau, datblygiadau masnachol, diwydiannol, ynni a chwarela, gwelliannau i ffyrdd a datblygiadau hamdden mawr, yn cynnwys unrhyw fesurau lliniaru cysylltiedig.
- Lefelau llygredd aer a dŵr yn codi: mae'r Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol yn adrodd am gynydd mewn llygredd aer mewn amrywiaeth o lygryddion sy'n deillio o drefoli, traffig ffyrdd a dwysáu amaethyddiaeth. O fewn yr amgylcheddau dŵr croyw a'r môr, mae'r Adroddiad yn nodi y ceir lefelau uwch o faethynnau a llygryddion cemegol sy'n niweidiol i gydnerthedd ecosystemau a'u gallu i weithio.
- Colli canolfannau ar gyfer cynnal gweithgareddau diwylliannol neu asedau hanesyddol: deall heriau colli nodweddion diwylliannol sy'n rhoi i le ei ymdeimlad unigryw, gan gynnwys y rheini sydd o dan bwysau arbennig oherwydd y cynnydd yn y galw am gael byw mewn trefi a mynd i'r afael â'r heriau hynny.

Cysylltiadau Unigryw a Naturiol

Wedi'u sbarduno gan Ganlyniadau Cenedlaethol Creu Lleoedd Cynaliadwy, mae'n rhaid ystyried pynciau polisi'r thema Lleoedd Unigryw a Naturiol gyda'i gilydd â themâu Cynhyrchiol a Mentrus ac Actif a Chymdeithasol wrth ffurfio strategaethau, polisiau a chynigion cynlluniau datblygu ac wrth gynllunio a datblygu cynigion unigol a gwneud penderfyniadau ar geisiadau cynllunio.

Bydd nodweddion a phriodoleddau amgylcheddol lleoedd yn amrywio ledled Cymru, gan greu nodweddion gwahanol neu unigryw sy'n gysylltiedig â'u treftadaeth naturiol neu ddiwylliannol arbennig nhw, a dylai'r rhain gael eu cydnabod a'u gwerthfawrogi, ynddynt eu hunain a'u gwarchod a'u gwella. Bydd blaenoriaethau ar gyfer ardaloedd gwledig a threfol yn adlewyrchu sut mae'r nodweddion a'r priodoleddau hyn yn cyfrannu at natur ddeniadol, pa mor addas yw rhywle i fyw ynddo, cydnerthedd, gweithrediad, ffyniant economaidd ac, yn y pen draw, iechyd, amwynder a llesiant pobl a lleoedd.

Bydd canlyniadau Unigryw a Naturiol dymunol yn seiliedig ar gynnal a chreu lleoedd lle:

- mae rôl tirweddau, yr amgylchedd hanesyddol, cynefinoedd a bioamrywiaeth, nodweddion amgylcheddau arfordirol, gwledig neu drefol mewn cyfrannu at leoedd Unigryw a Naturiol yn cael ei nodi, ei ddeall, ei werthfawrogi, ei ddiogelu, ei gynnal a'i wella;
- nad yw cynefinoedd a rhywogaethau'n cael eu darnio a'u hynysu ymhellach lle medrir a bod coridorau a cherrig sarn i fywyd gwyllt yn cael eu diogelu a'u gwella gan ffurfio rhwydweithiau ecolegol ehangach;
- mae safleoedd a ddynodwyd am eu pwysigrwydd o ran tirwedd, bioamrywiaeth neu geoamrywiaeth yn cael eu hystyried yn llawn a'u nodweddion arbennig yn cael eu gwarchod

a'u gwella, tra dylid cydnabod bod y gyfres o safleoedd yn ganolog i wella cydnerthed ecosystemau;

- mae cynigion datblygu yn cael eu llywio'n uniongyrchol gan yr egwyddor o gadw a gwella cynefinoedd a rhywogaethau sydd eisoes yn bodoli. Dyma'r opsiwn mwyaf cost effeithiol a chadarn ar gyfer bioamrywiaeth, o ystyried buddiannau dull ataliol;
- mae cyfleoedd ym mhob ardal i wella cydnerthed ecosystemau'n cael eu cymryd drwy fynd i'r afael â phroblemau fel adeiladu ar orlifdiroedd, llygredd gwasgaredig, cywasgu a selio pridd, diogelu mawn a gwella dulliau o amddiffyn rhag llifogydd arfordirol mewn ardaloedd trefol a glandiroedd arfordirol;
- mae manteisio ar gyfleoedd i wella iechyd a llesiant, yn arbennig i leihau lefelau llygredd aer cyfartalog, diogelu seinweddau priodol, creu mannau tawel, sicrhau systemau draenio cynaliadwy, sicrhau cynlluniau dŵr sensitif, mynd i'r afael â rheoli carbon mewn pridd a sicrhau mynediad i leoedd anffurfiol ar gyfer hamdden drwy ddarpariaeth seilwaith gwyrdd er mwyn gwella capasiti i addasu i heriau newid yn yr hinsawdd, fel perygl o lifogydd a thymheredd uwch;
- manteisir ar gyfleoedd i ddatblygu seilwaith gwyrdd, lle medrir, yn enwedig lle byddai hynny'n gwneud ecosystemau'n fwy cydnerth; a lle
- mae cefnogi datblygiadau sy'n cyfrannu'n gadarnhaol at ardal ac yn mynd i'r afael â risgiau amgylcheddol sy'n cyfyngu ar botensial ac yn effeithio'n andwyol ar gymunedau a'r amgylchedd naturiol ac adeiledig drwy ddefnyddio tir a ddatblygwyd o'r blaen neu adeiladau presennol a manteisio ar gyfleoedd i 'lanhau' tir a mynd i'r afael â thir diffaith lle mae hyn yn cael ei seilio ar yr amgylchedd hanesyddol a naturiol.

Cyflwyniad

- 6.0.1 Mae thema Lleoedd Naturiol ac Unigryw'r pynciau polisi cynllunio'n cwmpasu'r amgylchedd hanesyddol, tirweddau, bioamrywiaeth a geoamrywiaeth, nodweddion arfordirol, ansawdd aer, seinwedd⁹⁸, gwasanaethau dŵr, llifogydd a risgiau amgylcheddol eraill (ar yr wyneb ac o dan yr wyneb).
- 6.0.2 Mae'n rhaid diogelu nodweddion arbennig ac unigryw a phriodoleddau cynhenid yr amgylchedd naturiol ac adeiledig am yr hyn ydynt, am resymau hanesyddol, golygfaol, esthetig a chadwraeth natur. Maent yn rhoi hunaniaeth a chymeriad unigryw i leoedd ac yn darparu profiadau diwylliannol a ffyrdd iach o fyw.
- 6.0.3 Yn ogystal â'r nodweddion hynny a ystyrir yn arbennig neu'n unigryw, ceir rhinweddau amgylcheddol eraill i le sy'n bresennol ymhob man. Mae elfennau amgylcheddol lleoedd, fel aer glân, mynediad at fannau agored ac ansawdd dŵr, yn gysylltiedig ag ansawdd yr amgylchedd adeiledig a naturiol. Mae elfennau amgylcheddol lleoedd yn llywio ac yn dylanwadu ar iechyd a llesiant yn ogystal â chyfrannu at gynnal a chreu lleoedd sy'n gallu gwrthsefyll newid ac addasu iddo. Mae'n rhaid i leoedd naturiol ac unigryw gynnal neu gynnwys seilwaith gwyrdd, gan gydnabod y rhan eang y gall ei chwarae fel elfennau allweddol eu ffabrig naturiol neu adeiledig. Bydd gwneud hynny'n gwella iechyd a llesiant cymunedau a'r amgylchedd.

6.2 Seilwaith Gwyrdd

- 6.2.1 Seilwaith gwyrdd yw'r rhwydwaith o nodweddion naturiol a lled-naturiol, mannau gwyrdd, afonydd a llynnoedd sy'n britho ac yn cysylltu lleoedd. Gall elfennau cydrannol seilwaith gwyrdd weithredu ar raddfeydd gwahanol ac mae rhai cydrannau, fel coed a choetir, yn aml yn bresennol ym mhob man ac yn gweithredu ar bob lefel. Ar raddfa tirwedd, gall seilwaith gwyrdd gynnwys ecosystemau cyfan fel gwlyptiroedd, dyfrffyrdd, mawndiroedd a chadwyni o fynyddoedd neu gallant fod yn

rhwydweithiau cysylltiedig o gynefinoedd mosäig, gan gynnwys glaswelltiroedd. Ar raddfa leol, gallai gynnwys parciau, caeau, pyllau dŵr, manau gwyrdd naturiol, hawliau tramwy cyhoeddus, rhandiroedd, mynwentydd a gerddi neu gall fod yn nodweddion a gaiff eu cynllunio neu'u rheoli fel systemau draenio cynaliadwy. Ar raddfeydd llai, gall ymyriadau trefol unigol fel coed stryd, perthi, ochr ffyrdd a thoeon/waliau gwyrdd i gyd gyfrannu at rwydweithiau seilwaith gwyrdd.

- 6.2.2 Mae Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn rhoi cyd-destun ar gyfer cyflwyno seilwaith gwyrdd amlbwrpas. Mae diogelu a darparu seilwaith gwyrdd yn gallu gwneud cyfraniad sylweddol at reoli adnoddau naturiol yn gynaliadwy, ac yn arbennig at ddiogelu, cynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn nhermau'r amrywiaeth o fewn ecosystemau, y cysylltiadau o fewn ecosystemau a maint a chyflwr yr ecosystemau hyn, fel eu bod yn gallu dygymod â gwasgfeydd, ymadfer ac addasu iddynt yn well. Mae hyn yn golygu bod datblygu seilwaith gwyrdd yn ffordd bwysig i awdurdodau lleol gyflawni eu dyletswydd Adran 6¹¹³.
- 6.2.3 Gall seilwaith gwyrdd ddarparu sawl swyddogaeth ar yr un pryd ac felly o ganlyniad mae'n cynnig manteision lluosog, ar gyfer cydnerthedd cymdeithasol, economaidd yn ogystal ag amgylcheddol. Gall elfennau seilwaith gwyrdd, drwy wella cydnerthedd ecosystemau, arwain at fanteision cadarnhaol i lesiant yn cynnwys rheoli llifogydd, puro dŵr, ansawdd aer gwell, llai o lygredd sŵn a chymedroli'r hinsawdd leol, lliniaru newid hinsawdd a chynhyrchu bwyd. Mae'r manteision hyn yn bwysig mewn amgylcheddau trefol, lle gallant hwyluso'r manteision iechyd a lesiant sy'n gysylltiedig â manau agored, aer glân a mwy o lonydd, er enghraifft, yn ogystal â chreu ymdeimlad o le a gwell cydlyniant cymdeithasol. Yn ogystal, mae gan seilwaith gwyrdd rôl mewn gwarchod natur unigryw ardal, darparu manteision economaidd a chyfleoedd cymdeithasol a chymunedol.

Mynd ati'n rhagweithiol i ddarparu Seilwaith Gwyrdd

- 6.2.4 Mae seilwaith gwyrdd yn chwarae rôl hollbwysig o ran llywio ein lleoedd a'n hymdeimlad o lesiant, ac maent yn hanfodol i ansawdd y lleoedd rydym yn byw, gweithio a chwarae ynddynt. Rhaid i'r system gynllunio gyfrannu cymaint â phosibl at ddiogelu a darparu asedau a rhwydweithiau seilwaith gwyrdd fel rhan o'r ymdrech i gyflawni amcanion cymdeithasol ac economaidd ehangach y gymdeithas a diwallu anghenion cymunedau lleol. Bydd gweithio mewn ffordd ragweithiol a gofodol, sy'n cysylltu â gweithgarwch ehangach awdurdodau lleol i ddiogelu a darparu seilwaith gwyrdd, yn helpu i roi eglurder ynghylch y cyfraniad y gall y system gynllunio ei wneud. Mae hyn yn golygu ystyried sut mae'n cyd-fynd â chyfundrefnau cynnal a rheoli sydd ar waith nawr ac yn y dyfodol mewn ardaloedd trefol ac yn cyfrannu tuag at weithgareddau rheoli tir ehangach mewn ardaloedd gwledig er mwyn helpu natur i ymadfer, a'i adnoddau naturiol sylfaenol¹. I wneud hyn, bydd angen cydweithio effeithiol ar draws sectorau a gweithgareddau amrywiol, gan gynnwys ffiniau gweinyddol. Bydd angen sefydlu trefniadau i hyrwyddo cydweithio ar draws ffiniau awdurdodau lleol, yn enwedig yn yr ardaloedd hynny lle bydd tir cydbwyso a ddarperir oddi ar y safle i fynd i'r afael ag unrhyw fioamrywiaeth a gollir a gwneud gwelliannau yn sicrhau'r budd mwyaf i fioamrywiaeth a rhwydweithiau ecolegol cydnerth.

Asesiadau Seilwaith Gwyrdd

- 6.2.6 Rhaid i awdurdodau cynllunio, wrth fabwysiadu dull strategol a rhagweithiol o ymdrin â seilwaith gwyrdd, bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau, gynhyrchu rhestrau a mapiau cyfredol o seilwaith gwyrdd ac asedau a rhwydweithiau ecolegol sy'n bodoli'n barod. Gall awdurdodau lleol fod wrthi'n cynnal asesiadau o'r fath a/neu'n paratoi gwybodaeth o'r fath yn barod i ategu eu strategaethau seilwaith gwyrdd a lle bo hyn yn digwydd, dylai awdurdodau cynllunio gyfrannu at y

---

¹ Polisi Cymru'r Dyfodol 9

broses hon a defnyddio'r rhestrau a'r mapiau i gefnogi dull gofodol yn eu cynlluniau datblygu. Mae Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd yn darparu tystiolaeth allweddol er mwyn helpu i baratoi cynlluniau datblygu ac os nad yw awdurdodau yn cynnal asesiadau'n barod, dylent wneud hynny fel rhan o'r gwaith o baratoi cynlluniau datblygu. Dylai Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd o'r fath ddefnyddio setiau data sy'n bodoli eisoes a'r wybodaeth orau sydd ar gael i ddatblygu adnodd tystiolaeth integredig ar ffurf map ar gyfer bioamrywiaeth, cydnerthedd ecosystemau a darpariaeth gwasanaethau ecosystem. Bydd gwneud hynny'n hwyluso dull rhagweithiol ac yn galluogi mwy o gyfraniadau at sicrhau nodau llesiant.

- 6.2.8 Dylai Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd hefyd ddefnyddio'r sail dystiolaeth a ddarperir gan Ddatganiadau Ardal a Mapiau Rhwydweithiau Natur Cyfoeth Naturiol Cymru, Asesiadau Llesiant a data a mapiau seilwaith gwyrdd a gesglir ar lefel leol a rhanbarthol sydd eisoes yn ategu ymagwedd awdurdodau lleol at seilwaith gwyrdd. Dylai canlyniadau Asesiadau gael eu hintegreiddio i mewn i gynlluniau datblygu er mwyn sicrhau bod cyfleoedd i lywio strategaethau datblygu, cynllunio a thir y cynllun datblygu yn cael eu hystyried yn gynnar mewn ffordd gydgyssylltiedig. Dylai'r Asesiad o Seilwaith Gwyrdd a'i ganlyniadau gael eu hystyried hefyd yn gynnar mewn cynigion datblygu, a llywio'r gwaith o gynllunio a gweithredu prosiectau.
- 6.2.9 Un o brif amcanion yr asesiad yw ystyried sut y gall seilwaith gwyrdd esgor ar fanteision arwyddocaol a bydd hyn yn galw am gydweithio â rhanddeiliaid eraill, gan gynnwys ar draws ffiniau gweinyddol. Dylai awdurdodau lleol ddatblygu fframwaith amlswyddogaethol, cydlynol a gofodol o seilwaith gwyrdd i wella iechyd a llesiant cyffredinol cymunedau a'r amgylchedd. Dylid defnyddio'r asesiad i ddatblygu dull cadarn o gynnal a gwella bioamrywiaeth, cynyddu cydnerthedd ecolegol a'r manteision lu sy'n deillio o natur, a dylai nodi cyfleoedd strategol allweddol lle byddai diogelu, cadw, adfer, creu a chysylltu nodweddion a swyddogaethau gwyrdd yn sicrhau'r manteision mwyaf sylweddol. Rhaid i ganlyniadau'r asesiad o seilwaith gwyrdd fynd i'r afael â'r canlynol: -
- Nodi nodweddion yn y dirwedd, bioamrywiaeth, geoamrywiaeth a nodweddion hanesyddol a diwylliannol y mae seilwaith gwyrdd yn chwarae rhan ynddynt, sydd eisoes yn cael eu diogelu fel rhan o dirweddau trefol a gwledig amlswyddogaethol;
  - Yr argyfwng natur gan nodi a dangos sut y gellir sicrhau mantais net i fioamrywiaeth a gwella priodweddau cydnerthedd ecosystemau, llunio cysylltiadau â gweithgarwch rheoli tir arall, fel cynlluniau adfer natur lleol, a nodi tir y gall fod ei angen er mwyn diogelu, cadw ac adfer natur (a darparu mantais net i fioamrywiaeth). Mae hyn yn cynnwys cydnabod gwerth safleoedd dynodedig ac adnoddau naturiol fel mawndiroedd, fel rhan o rwydweithiau ecolegol cydnerth. Mewn ardaloedd trefol, dylai diogelu a darparu seilwaith gwyrdd gael eu hystyried ochr yn ochr ag anghenion trefniadau cynnal ehangach ac unrhyw rôl y gall datblygiad ei chwarae wrth wneud cyfraniad effeithiol. Gall yr asesiadau helpu i nodi sut y caiff effaith rhywogaethau estron goresgynnol a'r risg o gyflwyno neu ledaenu rhywogaethau estron goresgynnol eu rheoli;
  - Lleihau llygredd, i'r graddau sy'n bosibl, trwy nodi atebion sy'n seiliedig ar seilwaith gwyrdd/natur sy'n rhan o neu sy'n ategu gweithgarwch arall ar lefel y dalgyrch i leihau llygredd ac adfer cynefinoedd glan afon ac eraill yn well;
  - Yr argyfwng hinsawdd drwy sicrhau bod y manteision amlswyddogaethol sy'n deillio o goed a choetiroedd yn cael eu nodi; er enghraifft, drwy gynyddu'r canopi coed mewn ardaloedd trefol fel y gellir cysgodi rhag tymereddau uwch, a thrwy fynnu cynlluniau effeithiol ar gyfer rheoli llifogydd yn naturiol a chynlluniau draenio cynaliadwy. Gall mesurau o'r fath hefyd helpu i gynnal ansawdd aer da a seinweddau priodol;
  - Iechyd a llesiant cymunedau drwy sicrhau bod manau gwyrdd naturiol amrywiol eu maint ar gael o fewn pellter cerdded a beicio rhesymol; a

- Sut y dylai'r system gynllunio sicrhau bod seilwaith gwyrdd yn cael ei weithredu a'i reoli, gan gydnabod ei natur ddynamig, dros y tymor hir.

- 6.2.10 Dylai'r angen i ecosystemau, cynefinoedd a rhywogaethau ymaddasu i newid yn yr hinsawdd a gwasgfeydd eraill gael ei ystyried fel rhan o'r Asesiad Seilwaith Gwyrdd. Yn hyn o beth, rhaid nodi ffyrdd o osgoi neu wyrdroi darnio cynefinoedd, a gwella cysylltedd cynefinoedd lle bo hynny'n briodol, drwy hyrwyddo coridorau bywyd gwyllt, diogelu coridorau glan afon a nodi cyfleoedd i adfer tir, lleihau llygredd, rheoli'r dirwedd ac adfer cynefinoedd, creu a gwella natur. **Bydd gwaith datblygu yn chwarae rôl ddeublyg fel rhan o ddull gofodol.** Yn gyntaf, rhaid i awdurdodau cynllunio sicrhau bod datblygiad yn osgoi ac yna'n lleihau unrhyw effaith ar fioamrywiaeth ac ecosystemau ac, yn ail, ei fod yn darparu cyfleoedd gwella o fewn ardaloedd y nodwyd eu bod yn bwysig i allu rhywogaethau i ymaddasu/a neu symud i gynefinoedd mwy addas.
- 6.2.11 Rhaid i awdurdodau cynllunio annog rheolaeth briodol o nodweddion y dirwedd sy'n bwysig i fflora a ffawna gwyllt er mwyn ategu a gwella cydlyniant ecolegol y Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol, neu Natura 2000¹¹⁴ fel y cyfeiriwyd ato, yn ogystal â SoDdGAau a safleoedd dynodedig statudol ac anstatudol eraill. Y nodweddion dan sylw yw'r rheini sydd, diolch i'w strwythur llinellol a pharhaus neu swyddogaeth fel 'cerrig sarn' neu 'goridorau bywyd gwyllt', yn hanfodol ar gyfer mudo, gwasgaru neu gyfnewid genetig. Mae diogelu a chreu rhwydweithiau o safleoedd statudol ac anstatudol a nodweddion tirwedd sy'n cysylltu un cynefin â'r llall yn gallu gwneud cyfraniad pwysig at ddatblygu rhwydweithiau ecolegol cydnerth, sicrhau manteision net i fioamrywiaeth a thrwy wneud, gwella ansawdd y lle lleol a'i allu i ymaddasu i newid yn yr hinsawdd.
- 6.2.12 Rhaid i Asesiadau o Seilwaith Gwyrdd a'r data a'r mapiau sy'n deillio ohonynt gael eu hadolygu yn rheolaidd i sicrhau bod yr wybodaeth am gynefinoedd, rhywogaethau a nodweddion ac adnoddau gwyrdd eraill yn gyfoes. Bydd hyn yn sicrhau bod penderfyniadau ar reoli datblygiad yn seiliedig ar wybodaeth ofodol briodol am effeithiau posibl y datblygiad ar fioamrywiaeth a swyddogaethau'r seilwaith gwyrdd ac yn helpu i nodi ble y gellir sicrhau mathau gwahanol o fanteision seilwaith gwyrdd/gwasanaethau ecosystemau. Dylai awdurdodau cynllunio ddefnyddio'r data gorau sydd ar gael i sefydlu a monitro set o ddangosyddion allweddol, ac ymgorffori'r dangosyddion hyn yn eu Hadroddiadau Monitro Blynyddol (AMRs) a, lle y bo'n briodol, yng Nghynllun ac Adroddiad priodol Adran 6. Bydd y dangosyddion hyn yn benodol i'r lle dan sylw a gallant gynnwys gwybodaeth am rywogaethau a chynefinoedd allweddol, cyfleoedd i ddiogelu, cadw, adfer a gwella natur (er mwyn sicrhau mantais net i fioamrywiaeth) a manteision/gwasanaethau ecosystem sy'n cyfrannu at iechyd a llesiant cymunedau. Byddai'r gwaith o fonitro llwyddiant a chyflawniad manteision net i fioamrywiaeth a gaiff eu sicrhau drwy amodau a rhwymedigaethau yn bwydo i mewn yn ddefnyddiol i'r broses hon, yn ogystal ag unrhyw gynllun rheoli y cytunwyd arno ar gyfer y safle. Ar ddiwedd pob cyfnod adrodd, dylai awdurdodau cynllunio ddefnyddio'r data hyn i ddangos a fu mantais neu golled net o fioamrywiaeth; a oes cynnydd yn cael ei wneud o ran sicrhau mesurau lliniaru a gwella; a dylent ddefnyddio'r tueddiadau a nodwyd i benderfynu ar flaenoriaethau cynllunio a phenderfynu yn y dyfodol, a hynny er lles nodau Dyletswydd Adran 6.

Integreiddio Seilwaith Gwyrdd a Datblygu

- 6.2.5 Dylid gwella ansawdd yr amgylchedd adeiledig drwy gynnwys seilwaith gwyrdd mewn gwaith datblygu drwy ddewis lleoliadau priodol a defnyddio dylunio creadigol. Trwy gynllunio a dylunio gofalus, a gaiff eu llywio gan lefel briodol o waith asesu, gall seilwaith gwyrdd sicrhau bod manteision gwasanaethau bioamrywiaeth ac ecosystem yn cael eu rhoi ar waith mewn datblygiadau a lleoedd newydd, gan helpu i oresgyn y posibilrwydd o wrthdaro rhwng amcanion, a chyfrannu at amrywiaeth o ganlyniadau iechyd a llesiant.

Dylai datganiad seilwaith gwyrdd gael ei gyflwyno gyda phob cais cynllunio. Bydd y datganiad hwn yn gymesur â maint a natur y datblygiad arfaethedig a bydd yn disgrifio sut mae seilwaith gwyrdd wedi cael ei ymgorffori yn y cynnig. Yn achos mân ddatblygiad, disgrifiad byr fydd y datganiad hwn ac ni ddylai fod yn ofyniad beichus i geisyddion. Bydd y datganiad seilwaith gwyrdd yn ffordd effeithiol o ddangos canlyniadau amlswyddogaethol cadarnhaol sy'n briodol i'r safle dan sylw a rhaid ei ddefnyddio i ddangos sut mae'r dull fesul cam (Paragraff 6.4.21) wedi cael ei ddefnyddio.

Paragraff Newydd

Mae sawl ffordd o ymgorffori seilwaith gwyrdd, yn dibynnu ar anghenion safle a'r cyfleoedd a gynigir ganddo, a dylid cyfeirio at yr asesiad o seilwaith gwyrdd, fel y bo'n briodol, er mwyn canfod blaenoriaethau lleol. Mae tirlunio, toeon gwyrdd, ymylon gwyrdd, systemau draenio cynaliadwy a gerddi yn enghreifftiau o fesurau dylunio unigol sy'n gallu esgor ar fanteision cynyddol ehangach, yn enwedig mewn perthynas â bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn ogystal â sicrhau rhinweddau amgylcheddol eraill a ddymunir mewn lleoedd. Yn achos datblygiadau mwy, dylai mesurau tirwedd ehangach, fel creu dolydd cyfoethog eu rhywogaethau, coetiroedd a gwella cysylltiadau rhwng ardaloedd o werth i fioamrywiaeth, gael eu hystyried. Yn y rhan fwyaf o achosion, dylai datganiad seilwaith gwyrdd amlygu unrhyw ddata sylfaenol a ystyriwyd ac unrhyw arolygon ac asesiadau a gynhaliwyd, gan gynnwys y canlynol ond heb fod yn gyfyngedig iddynt: arolygon o gynefinoedd a rhywogaethau, arolygon ac asesiadau coed, datganiadau draenio cynaliadwy, cynlluniau rheoli tirwedd ac ecoleg, asesiadau o fannau agored a darpariaeth mannau gwyrdd a chysylltiadau teithio llesol.

Paragraff Newydd

Dylai cynigion datblygu gael eu llywio gan y blaenoriaethau a nodir mewn asesiadau o seilwaith gwyrdd a chanllawiau cynllunio lleol. Mae safonau Adeiladu â Natur yn arferion da ac yn ysgogiad effeithiol i ddatblygwyr wella ansawdd eu cynlluniau a dangos sut y caiff adnoddau naturiol eu rheoli'n gynaliadwy. Bydd defnyddio'r safonau hyn mewn ffordd sy'n gymesur â natur a maint y datblygiad arfaethedig yn ffordd ddefnyddiol o sicrhau bod ystyriaeth briodol yn cael ei rhoi mewn amgylchiadau lle nad oes asesiad o seilwaith gwyrdd, cynllun na Chanllawiau Cynllunio Atodol neu leol perthnasol. Caiff y safonau eu hategu gan system achredu a lle y bo'n bosibl, dylid ceisio sicrhau achrediad o dan y safonau hyn.

6.4 Bioamrywiaeth a Rhwydweithiau Ecolegol

- 6.4.1 Mae bioamrywiaeth yn sail i strwythur a gweithrediad ecosystemau. Mae'n golygu amrywiaeth organebau byw boed hynny ar lefel genetig, rhywogaeth, cynefin neu ecosystem. Mae ecosystem yn cynnwys organebau byw, planhigion, anifeiliaid a micro-organebau, ar y cyd â'u hamgylchedd anfyw (aer, dŵr, mwynau a phridd) a'r holl ryngweithio amrywiol a chymhleth sy'n digwydd rhyngddynt.
- 6.4.2 Cyflwynodd Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 ddyletswydd uwch yn ymwneud â bioamrywiaeth¹⁹⁹ a chydnerthedd ecosystemau¹²⁰ (dyletswydd adran 6). Mae'r ddyletswydd hon yn berthnasol i awdurdodau cyhoeddus wrth arfer eu swyddogaethau mewn perthynas â Chymru a bydd yn helpu i sicrhau'r cyfraniadau mwyaf posibl at gyflawni nodau llesiant. Mae Adran 7 y Ddeddf² yn gofyn i Weinidogion Cymru gyhoeddi a chadw rhestrau o rywogaethau a mathau o gynefinoedd yr ystyrir eu bod o'r 'pwysigrwydd pennaf' at ddiben cynnal a gwella'r fioamrywiaeth honno³. Mae'r Cynllun Adfer Natur yn cefnogi'r gofyniad deddfwriaethol hwn i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth, mynd i'r afael â'r achosion sydd wrth wraidd colli bioamrywiaeth drwy ganolbwyntio ar natur wrth wneud penderfyniadau a chynyddu

² <https://www.legislation.gov.uk/cy/anaw/2016/3/section/7>

³ <https://www.biodiversitywales.org.uk/Adran-7>

cydnerthedd ecosystemau drwy gymryd camau penodol sy'n canolbwyntio ar y 6 amcan ar gyfer cynefinoedd a rhywogaethau.

- 6.4.3 Mae gan y system gynllunio rôl allweddol o ran helpu i wrthdroi'r dirywiad mewn bioamrywiaeth a chynyddu cydnerthedd ecosystemau, ar wahanol raddfeydd, drwy sicrhau bod mecanweithiau priodol ar waith i ddiogelu rhag colled a sicrhau gwelliant⁴. O gydnabod bod gwaith datblygu yn angenrheidiol ac y bydd yn effeithio i raddau ar fioamrywiaeth, dylai'r system gynllunio sicrhau bod mantais net gyffredinol i fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau a fydd yn arwain at wella llesiant. Dylai mynd i'r afael â chanlyniadau newid yn yr hinsawdd fod yn rhan ganolog o unrhyw fesurau i warchod, cynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau. Dylid ystyried gwybodaeth a geir yn yr Adroddiad ar Sefyllfa Adnoddau Naturiol, Datganiadau Ardal, Cynlluniau Natur Lleol, Cynlluniau Gweithredu Adfer Natur Lleol, Cynlluniau Gweithredu Bioamrywiaeth Lleol a'r wybodaeth a gedwir gan Ganolfannau Cofnodion Amgylcheddol Lleol. Mae angen i strategaethau, polisiau a chynigion datblygu cynlluniau datblygu ystyried yr angen i:
- helpu i gynnal a gwella bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau;
  - sicrhau bod gweithredu yng Nghymru'n cyfrannu at gyflawni cyfrifoldebau a rhwymedigaethau rhyngwladol ar gyfer bioamrywiaeth a chynefinoedd, gan gynnwys y targedau diweddaraf a nodwyd yn Fframwaith Bioamrywiaeth Byd-eang y Cenhedloedd Unedig yn 2022;
  - sicrhau bod safleoedd a chynefinoedd dynodedig statudol ac anstatudol yn cael eu gwarchod a'u rheoli'n briodol a bod eu rôl yn ganolog i'r rhwydweithiau ecolegol cydnerth a ddiogelir;
  - diogelu rhywogaethau gwarchodedig a rhywogaethau o'r pwysigrwydd pennaf ac asedau bioamrywiaeth sy'n bodoli'n barod rhag effeithiau uniongyrchol, anuniongyrchol neu gronnus sy'n amharu ar eu buddiannau cadwraeth natur ac yn peryglu cydnerthedd rhwydweithiau ecolegol a'r cydrannau sy'n sail iddynt, fel dŵr a phridd, gan gynnwys mawn;
  - cynnal a gwella cydnerthedd ecosystemau a rhwydweithiau ecolegol cydnerth trwy wella'u hamrywiaeth, eu cyflwr, eu maint a'u cysylltedd.
- 6.4.4 Mae'n bwysig bod bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau'n cael eu hystyried yn gynnar wrth baratoi cynlluniau datblygu ac wrth gynnig neu ystyried cynigion datblygu. Gan nad yw'r ystyriaethau hyn yn cael eu cyfyngu gan ffiniau gweinyddol na chan weithgarwch sectorau na threfniadau rheoleiddio, mae'n rhaid mynd i'r afael â nhw'n strategol drwy ymgynghori a chydweithio gydag awdurdodau cynllunio cyfagos a chyrrff eraill fel CNC a'r trydydd sector. Mae'n rhaid cymryd pob cam rhesymol i gynnal neu wella bioamrywiaeth a chryfhau cydnerthedd ecosystemau. Dylid cydbwysu'r rhain gydag anghenion economaidd a chymdeithasol ehangach busnesau a chymunedau lleol. Pan na ellir osgoi, lleihau na lliniaru/adfer neu fel dewis olaf, digolledu effeithiau andwyol ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau, bydd angen gwrthod caniatâd cynllunio.

Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau (Dyletswydd Adran 6)

- 6.4.5 Rhaid i awdurdodau cynllunio geisio cynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer eu swyddogaethau. Mae hyn yn golygu na ddylai unrhyw ddatblygiad beri colled sylweddol o ran cynefinoedd neu boblogaethau rhywogaethau, yn lleol nac yn genedlaethol a rhaid i'r datblygiad weithio ochr yn ochr â natur a bod o fantais net i fioamrywiaeth a gwella cydnerthedd ecosystemau neu alluogi hynny i ddigwydd. Mantais net i fioamrywiaeth yw'r cysyniad y dylai datblygiad adael bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystem mewn cyflwr sylweddol well nag yr oedd cynt, trwy sicrhau manteision tymor hir, mesuradwy a dangosadwy, yn bennaf ar y safle neu wrth ei ymyl. Mae'r dull fesul cam a amlinellir isod yn ffordd o ddangos y camau sydd wedi

⁴ Mae rhwydweithiau ecolegol cadarn yn hanfodol i adfer byd natur ac maent yn rhwydweithiau o gynefin mewn cyflwr ecolegol da sy'n cysylltu safleoedd a ddiogelir a llecynnau cyfoethog o ran bioamrywiaeth a llesiant (Cymru'r Dyfodol Polisi 9).

cael eu cymryd i sicrhau mantais net i fioamrywiaeth. Wrth wneud, rhaid i awdurdodau cynllunio ystyried a hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau hefyd, yn enwedig y priodweddau canlynol neu Fframwaith DECCA fel y'i gelwir⁵:

- amrywiaeth rhwng ecosystemau ac oddi fewn iddynt;
- hyd a lled a maint ecosystemau;
- cyflwr ecosystemau yn cynnwys eu strwythur a'u gweithrediad;
- y cysylltiadau rhwng ac o fewn ecosystemau;
- gallu ecosystemau i ymaddasu gan gynnwys eu gallu i ymaddasu i amrywiaeth o wasgfeydd sy'n debygol o godi o ganlyniad i newid yn yr hinsawdd, a'u gallu i wrthsefyll y gwasgfeydd hynny ac ymadfer ar eu hôl.

6.4.6 Wrth gyflawni'r ddyletswydd hon, rhaid i awdurdodau cynllunio roi sylw i:

- y rhestr o gynefinoedd sydd o'r pwys mwyaf i Gymru, a gyhoeddwyd o dan adran 7 o Ddeddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016;
- yr Adroddiad o Gyflwr Adnoddau Naturiol, a gyhoeddir gan CNC;
- unrhyw Ddatganiad Ardal a gyhoeddir gan CNC ac sy'n cwmpasu'r cyfan neu ran o'r ardal lle mae'r awdurdod yn arfer ei swyddogaethau a Mapiau Rhwydweithiau Natur CNC⁶
- arweiniad a roddir i awdurdodau cyhoeddus gan Weinidogion Cymru o dan Adran 6 Deddf yr Amgylchedd (Cymru).

6.4.7 Dylai awdurdodau cynllunio gyfeirio hefyd at wybodaeth arolygon ecolegol diweddar (lle y bo'n briodol) ac ystyried gwybodaeth ecolegol leol a gyflwynir gan sefydliadau amgylcheddol cydnabyddedig.

6.4.8 Dylai pawb sy'n rhan o'r broses gynllunio (gan gynnwys y trydydd sector a chymunedau) fynd ati mewn ffordd ragweithiol a chreadigol i hwyluso'r gwaith o gyflawni canlyniadau bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau gan fod ymyriadau ar raddfa fach yn cyfrannu at gydnerthedd cenedlaethol. Yn arbennig, rhaid i awdurdodau cynllunio ddangos eu bod wedi ceisio cyflawni dyletswyddau a gofynion Adran 6 o Ddeddf yr Amgylchedd drwy gymryd pob cam rhesymol i gynnal a gwella bioamrywiaeth wrth arfer eu swyddogaethau¹²¹. Bydd hynny'n gofyn am weithredu ar lefel cynllun ac, yn ddelfrydol, weithredu cydgysylltiedig ar draws rhanbarthau ac is-ranbarthau. Dylai gweithredu o'r fath hwyluso dyletswydd Adran 6 ar lefel y cynigion datblygu unigol trwy osod fframwaith bras o gyfleoedd i sicrhau mantais net i fioamrywiaeth. Bydd y dull fesul cam yn helpu'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau i sicrhau mantais net i fioamrywiaeth ac mae gofyn i ddatblygwyr ddatblygu cynigion mewn ffordd a fydd yn sicrhau mantais net i fioamrywiaeth gan ddangos sut y maent wedi defnyddio'r dull fesul cam.

Paragraff Newydd

Trefniadau cydweithio

Efallai na fydd yn bosibl i awdurdodau cynllunio nodi cyfleoedd i sicrhau mantais net i fioamrywiaeth o fewn eu ffiniau gweinyddol eu hunain a gall fod angen iddynt gydweithio er mwyn nodi, sicrhau a monitro manteision net i fioamrywiaeth ar draws ardaloedd mwy, gan ddefnyddio mecanweithiau rhanbarthol sy'n bodoli'n barod neu sefydlu trefniadau gwirfoddol newydd. Bydd cydweithio ar y sail hon yn golygu ystyried ffyrdd o nodi a neilltuo tir er mwyn sicrhau manteision net i fioamrywiaeth a sefydlu ffynonellau o gyllid posibl ar gyfer prosiectau

⁵ <https://cdn.cyfoethnaturiol.cymru/media/693247/ecosystem-resilience-in-a-nutshell-1-what-is-ecosystem-resilience.pdf>

⁶ https://mapdata.llyw.cymru/layergroups/geonode:nrw_habitat_network
https://mapdata.llyw.cymru/layergroups/geonode:nrw_priority_ecological_networks

adfer natur. Fel rhan o ddull cydgysylltiedig, gall fod yn bosibl hefyd i greu sefyllfa lle caiff manteision net i fioamrywiaeth eu sicrhau cyn i ddatblygiadau ar raddfa lai gael eu cyflawni. Byddai angen i fanteision net i fioamrywiaeth gael eu monitro er mwyn sicrhau na chânt eu colli i ddatblygiadau yn y dyfodol ac nad yw cynigion datblygu yn effeithio ar feysydd presennol o fanteision net i fioamrywiaeth a rhai y cytunwyd arnynt yn flaenorol⁷.

6.4.9 Mae'r fframwaith eang ar gyfer gweithredu dyletswydd Adran 6, sicrhau manteision net i fioamrywiaeth a meithrin cydnerthed drwy'r system gynllunio yn cynnwys mynd i'r afael â'r holl nodweddion canlynol:

Gweithredu Dyletswydd Adran 6: Fframwaith DECCA

Amrywiaeth: amrywiaeth ar lefel fiolegol, gan gynnwys ar y lefel genynnau, rhywogaeth, cynefin, ecosystem neu forlun/tirlun, yn ogystal â'r lefel ddaearegol a ffisegol, yw sail bioamrywiaeth, ecosystemau cydnerth, eu gweithrediad a'r gwasanaethau ecosystem pwysig y maent yn eu darparu. Mae ecosystemau mwy amrywiol yn gallu gwrthsefyll dylanwadau allanol yn well (mae hyn yn cynnwys amrywiaeth fiolegol, daearegol a ffisegol y safle). Mae hyn yn golygu y dylai cynlluniau strategol a chynigion datblygu unigol osgoi effeithiau negyddol ar fioamrywiaeth, drwy ystyried sut y gall asedau bioamrywiaeth gael eu cynnal a'u gwella;

Hyd a lled: sicrhau bod mecanweithiau'n caniatáu ar gyfer clustnodi cynefin posib, cynnal asedau bioamrywiaeth a rhwydweithiau sy'n bodoli eisoes a hyrwyddo'r gwaith o adfer cynefinoedd sydd wedi'u difrodi neu eu haddasu neu ddarparu gynefinoedd a chreu cynefinoedd newydd, gan fod ecosystemau bach eu maint yn llai cydnerth i ddylanwadau allanol. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid i gynlluniau strategol a chynigion datblygu unigol osgoi unrhyw golled o ran bioamrywiaeth a chynnwys mesurau priodol i gynnal a chynyddu cynefinoedd sy'n bodoli eisoes, yn enwedig cynefinoedd sy'n fach neu sy'n dirywio, drwy adfer cynefinoedd a chreu nodweddion a rhwydweithiau seilwaith gwyrdd gydag ardaloedd cyffiniol a chyfagos;

Cyflwr: mae angen i asedau bioamrywiaeth ac ecosystemau fod mewn cyflwr iach i weithio'n effeithiol, darparu ystod o wasanaethau ecosystemau pwysig a bod yn fwy cydnerth i ddylanwadau allanol. Gall amrywiaeth o wasgfeydd gan gynnwys defnydd tir a newid hinsawdd, llygredd, rhywogaethau estron goresgynnol a gorddefnydd fel a ddisgrifir yn SoNaRR, gael effaith andwyol ar iechyd ecosystemau. Er mwyn sicrhau cyflwr da, rhaid cael prosesau naturiol gweithredol ar raddfa ddigonol neu drefniadau rheoli priodol i ddarparu cymhlethdod strwythurol a chynnal mosäig amrywiol o gynefinoedd. Ni ddylai penderfyniadau cynllunio strategol na chynigion datblygu unigol beryglu cyflwr ecosystemau. Trwy ddatblygu tirwedd mewn dull integredig, er enghraifft, dull sy'n ystyried effeithiau a manteision uniongyrchol, anuniongyrchol a chronnol ac sy'n ceisio lleihau gwasgfeydd, dylai fod modd gwneud cyfraniad cadarnhaol. Mae cynllunio yn y tymor hir ar gyfer rheoli cynefinoedd a gedwir yn allweddol i ddiogelu'u cyflwr trwy er enghraifft, defnyddio rhwymedigaethau cynllunio;

Cysylltedd: manteisio ar gyfleoedd i ddatblygu cysylltedd swyddogaethol a ffisegol rhwydweithiau ecolegol a bioamrywiaeth o fewn a rhwng ecosystemau ac ar draws tirweddau, gan adeiladu ar gysylltedd ac ansawdd sy'n bodoli eisoes ac annog creu, adfer a rheoli cynefinoedd yn briodol, gan gynnwys y cysylltiadau o fewn a rhwng cynefinoedd, i ganiatáu i rywogaethau loffa am fwyd, bridio a mudo ac ymateb i'r newid yn yr hinsawdd a gwasgfeydd eraill, yn ogystal â chaniatáu llif prosesau naturiol (fodd bynnag, dylid cymryd mesurau i atal llifoedd annymunol fel rhywogaethau estron goresgynnol a maethynnau). Gallai'r cyfleoedd i'w cymryd ar lefel strategol gynnwys ehangu arwynebedd cynefinoedd, datblygu clustogfeydd o amgylch safleoedd dynodedig neu asedau neu goridorau bioamrywiaeth eraill, gan gynnwys coridorau

⁷ Mae posibilrwydd y gallau grŵp gorchwyl a gorffen ystyried opsiynau posibl.

afonydd a thrafnidiaeth, cael gwared ar rwystrau a chreu 'cerrig sarn' a fydd yn cryfhau gallu cynefinoedd a rhwydweithiau ecolegol i addasu i newid, yn cynnwys newid yn yr hinsawdd. Dylai cynigion datblygu unigol nodi ac ymgorffori mesurau fydd yn caniatáu i gysylltiadau priodol gael eu gwneud rhwng y safle a'i gyffiniau er mwyn gwella cysylltedd;

Gellir ymaddasu: i wasgfeydd, eu gwrthsefyll ac ymadfer ar eu hôl pan fydd priodoleddau cydnerthed ecosystemau – amrywiaeth, hyd a lled, cyflwr a chysylltedd ecosystemau – mewn cyflwr da. Nid yw rhywogaethau a chynefinoedd yn sefydlog: wrth gynllunio i adfer natur, dylid ceisio cynnal cynefinoedd a rhywogaethau cysylltiedig wrth i'r ddaearyddiaeth a'r defnydd tir newid o'u cwmpas, gan fanteisio ar brosesau naturiol a chyfleoedd i ganfod atebion sy'n seiliedig ar natur. Mae hyn yn golygu y dylai cynllunio strategol a chynigion datblygu unigol nodi'r effeithiau ar fioamrywiaeth, un o briodoleddau ecosystem gydnerth, gan ddefnyddio'r gwasgfeydd a nodir yn SoNaRR. Dylent ymgorffori mesurau i wella gallu bioamrywiaeth i ymaddasu i'r gwasgfeydd, i'w gwrthsefyll ac i ymadfer ar eu hôl. Bydd gwella rhwydweithiau ecolegol cydnerth a sicrhau a gwella seilwaith gwyrdd yn ffyrdd allweddol o wneud hyn yn ogystal â gwireddu uchelgeisiau cydnerthedd cymdeithasol ac economaidd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Cynnal a Gwella Bioamrywiaeth

- 6.4.21 Rhaid i awdurdodau cynllunio ddilyn dull fesul cam o gynnal a gwella bioamrywiaeth, meithrin rhwydweithiau ecolegol cydnerth a darparu manteision net i fioamrywiaeth drwy sicrhau bod unrhyw effeithiau andwyol ar yr amgylchedd yn cael eu hosgoi yn y lle cyntaf, yna eu lleihau a'u lliniaru, ac fel ateb olaf, eu digolledu. Rhaid darparu gwelliannau drwy sicrhau manteision i fioamrywiaeth yn bennaf ar y safle neu wrth ei ymyl, sy'n ychwanegol i'r rheini sydd eu hangen i liniaru neu ddigolledu yn sgil effaith negyddol.

Paragraff Newydd

Ar ôl gweithio mewn ffordd iteraidd, yn unol â Ffigur 1X, drwy gamau'r dull fesul cam isod, a darparu tystiolaeth yn y Datganiad Seilwaith Gwyrdd bod y dull fesul cam wedi cael ei ddilyn, rhaid darparu cynllun o welliannau er mwyn sicrhau mantais net i fioamrywiaeth. Os na chaiff cynnig i wella bioamrywiaeth sy'n gymesur â maint a natur y datblygiad ei gynnig fel rhan o gais, rhoddir pwysoliad arwyddocaol i hynny, ac oni cheir ystyriaethau perthnasol arwyddocaol eraill sy'n awgrymu fel arall, bydd angen gwrthod caniatâd. Gallai mesurau gwella gynnwys creu cynefinoedd o berthnasedd lleol ar y safle a/neu gallent fod yn rhan o'r datblygiad ei hun drwy ffafrio defnyddio rhywogaethau cynhenid ac atebion bioamrywiol sy'n seiliedig ar natur fel SUDS, toeon gwyrdd, rheoli glaswelltir ar gyfer blodau gwyllt neu refugia ymlusgiaid, ehangu coetir, a chreu gwlyptir.

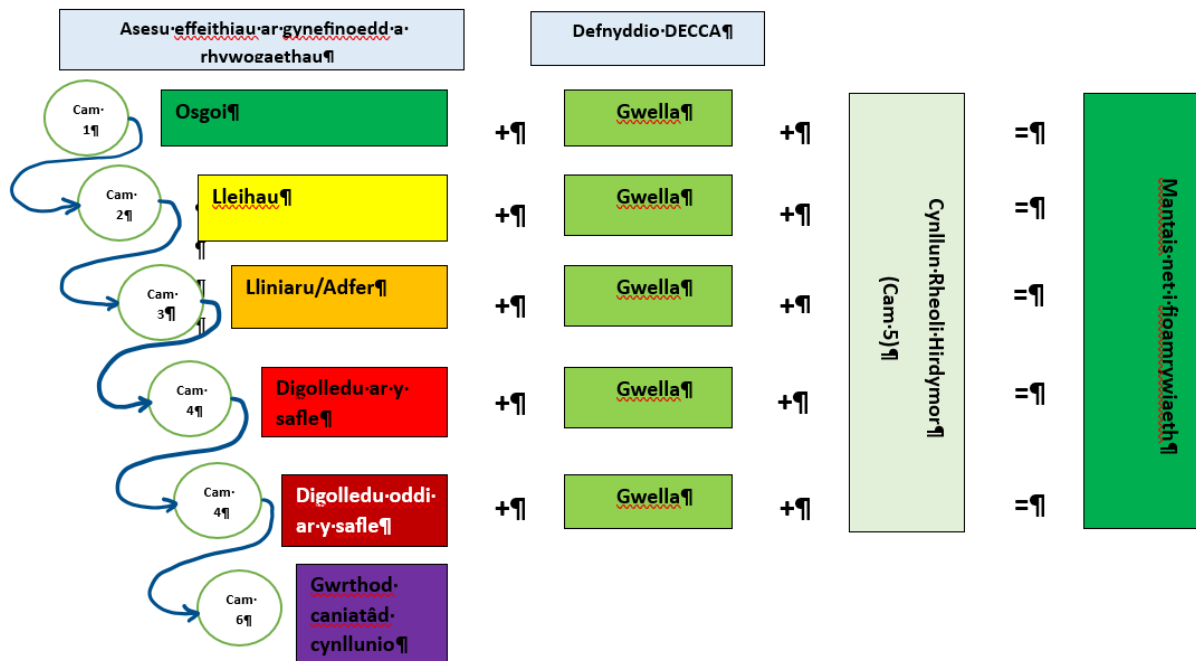
Paragraff Newydd

Bydd gwneud yr ecosystem yn fwy cydnerth, yn enwedig trwy wella cysylltedd â'r ardal gyfagos, yn gyfraniad allweddol at welliannau a strategaethau osgoi, lleihau a lliniaru ar y safle. Dylid dangos cyn belled ag y gall hynny fod yn ymarferol sut y byddai datblygiad yn gwella nodweddion cydnerthedd.

Paragraff Newydd

Gall awdurdodau cynllunio sicrhau bod gwelliannau bioamrywiaeth yn cael eu cyflawni ar bob cam o'r dull fesul cam isod drwy osod amodau cynllunio a/neu rwymedigaethau eraill ar ganiatâd cynllunio. Dylai awdurdodau cynllunio ofalu bod unrhyw amodau sydd eu hangen i roi'r polisi hwn ar waith yn berthnasol i gynllunio, a bod y datblygiad yn un a ganiateir, yn orfodadwy, yn fanwl-gywir ac yn rhesymol ym mhob ffordd arall.

Ffigur 1X: Crynodeb o'r Dull Fesul Cam

Y Dull Fesul Cam

1. a) Y flaenoriaeth gyntaf i awdurdodau cynllunio yw osgoi difrod i fioamrywiaeth yn ei hystyr ehangaf (h.y. yr amrywiaeth o rywogaethau a chynfinoedd a'u nifer) a gallu'r ecosystem i weithio. Os gallai fod yna effeithiau amgylcheddol andwyol, rhaid i awdurdodau cynllunio fod yn fodlon bod ystyriaeth lawn wedi'i rhoi i safleoedd amgen rhesymol (gan gynnwys opsiynau lleoli a dylunio amgen) a fyddai'n achosi llai o ddfrod neu'n esgor ar fanteision.

b) Fel mater o egwyddor, mae cynigion mewn safleoedd dynodedig yn annerbyniol ac felly dylid eu hepgor o chwiliadau safleoedd a gynhelir gan ddatblygwyr. Mae'r egwyddor hon hefyd yn gymwys i'r safleoedd hynny y ceir rhywogaethau a chynfinoedd gwarchoddedig ynddynt y byddai eu colli yn golygu eu colli am byth⁸ ac sy'n rhaid eu diogelu. Y safleoedd hyn yw calon y rhwydweithiau ecolegol cydnerth a rhaid diogelu, cynnal a gwella eu rôl a'r gwasanaethau ecosystem y maent yn eu darparu, a'u diogelu rhag datblygiad. Byddai'n ddigwyddiad cwbl eithriadol pe gellid cyfiawnhau datblygiad o dan yr amgylchiadau hyn.

2. Pan fydd pob opsiwn o ran lleoliad, safle a chynllunio i osgoi difrodi bioamrywiaeth wedi cael ei ystyried, dylai ymgeiswyr trwy drafod ag awdurdodau cynllunio geisio lleihau'r effaith gychwynnol ar fioamrywiaeth ac ecosystemau trwy:

- gynnal cymaint â phosibl o'r cynefin sy'n cynnal bioamrywiaeth ac ecosystemau sy'n gweithio, yn enwedig os oes cynfinoedd a rhywogaethau Adran 7 yn bresennol, trwy leihau maint y datblygiad a'i osod yn briodol ar y safle, gan roi sylw dyledus i'r potensial i gynnal a rheoli'r ardaloedd a gedwir yn barhaus yn y tymor hir er budd bioamrywiaeth;
- sicrhau bod gan gynfinoedd a gedwir gysylltiadau da o hyd â chynfinoedd cyfagos i ddarparu cysylltedd ar gyfer rhywogaethau allweddol a sicrhau bod statws cadwraeth

⁸ Cynfinoedd, gan gynnwys yr adnoddau naturiol sy'n eu hategu, y byddai'n anodd iawn o safbwynt technegol (neu'n cymryd llawer iawn o amser) eu hadfer, eu hail-greu neu'u hailosod ar ôl iddynt gael eu dinistrio, gan ystyried eu hoed, eu natur unigryw, eu rhywogaethau amrywiol neu'u prinder. Mae enghreifftiau'n cynnwys coetir hynafol a choed aeddfed, perthi hynafol, coetiroedd gwlyb, twyni tywod, mawndir, glaswelltir cyfoethog ei rywogaethau, priddoedd sydd heb eu troi ers tro, corgorsydd, morfeydd heli a ffeniau iseldir.

ffafriol poblogaethau rhywogaethau lleol yn cael ei gynnal;

- cadw nodweddion sy'n bodoli eisoes, datblygu cynllun rheoli i ofalu amdanynt yn y dyfodol (e.e. coed, perthi, glaswelltiroedd cyfoethog eu rhywogaethau, rhostiroedd, gwlyptiroedd, pyllau dŵr a chynefinoedd dŵr croyw) a defnyddio clustogfeydd priodol i'w gwarchod rhag effeithiau adeiladu a gweithredol;
  - defnyddio atebion creadigol/arloesol profedig (lle bo angen) i leihau difrod a chynnal nodweddion bioamrywiaeth ac ecosystemau sy'n bodoli eisoes ar y cyd â strategaethau unioni a monitro cadarn.
3. a) Ar ôl dilyn y mesurau i leihau effeithiau, os gwelir y gallai bioamrywiaeth ac ecosystemau gael eu colli neu eu difrodi o hyd trwy sgil-effeithiau, dylai'r datblygiad a gynigir lliniaru'r difrod hwnnw. Rhaid rhoi mesurau lliniaru ar waith i gyfyngu ar effeithiau negyddol datblygiad.
3. b) Dylai mesurau lliniaru neu adfer effeithiol gael eu cynnwys yn y cynnig dylunio ar ôl ystyried camau un a dau uchod. Rhaid dylunio mesurau lliniaru neu adfer i fynd i'r afael â'r effeithiau negyddol penodol drwy atgyweirio cynefinoedd sydd wedi'u difrodi a rhywogaethau yr amharwyd arnynt. Dylent geisio adfer cynefinoedd a rhywogaethau ar raddfa fwy na thebyg am debyg, gan ystyried amhariad ac oedi ac, ym mhob achos, dylai mesurau lliniaru neu adfer geisio adeiladu cydnerthedd ecosystemau ar y safle a, lle y bo'n bosibl, yn yr ardal ehangach. O dan rai amgylchiadau, lle nad yw mesurau lliniaru tebyg am debyg yn bosibl, yn enwedig o safbwynt mesurau adfer, gall fod angen ystyried mesurau digolledu ar y safle yn gyntaf. Wrth ddylunio mesurau lliniaru pan fo ansicrwydd, dylai ceisyddion ddilyn yr egwyddor ragofalus a thybio y bydd effaith arwyddocaol. Dim ond fel opsiwn olaf y dylid ystyried mesurau digolledu oddi ar y safle (fel y nodir yng ngham pedwar isod).
4. Ar ôl cymryd yr holl gamau uchod, a lle nad yw newidiadau, safleoedd amgen, amodau neu rwymedigaethau'n ddigonol i sicrhau canlyniadau i fioamrywiaeth ar y safle/gerllaw, ac fel dewis olaf rhaid digolledu oddi ar y safle i wneud iawn am ddifrod na ellir ei osgoi. Rhaid i'r digollediad hwn fod yn ddigon o faint i wneud iawn am unrhyw golled.

Os na fydd modd gweithio ar sail cynllun, rhaid i'r mesurau digolledu ddilyn tystiolaeth ar sail lle a disgwylir i'r ymgeisydd fynd i'r afael â'r canlynol:

- a. Dylai'r digolledu oddi ar y safle fod ar ffurf adfer cynefin neu greu cynefin fel rheol, neu ddarparu cytundebau rheoli hirdymor i wella cynefinoedd sy'n bodoli eisoes a sicrhau manteision net i fioamrywiaeth. Dylid cynnal asesiad ecolegol llawn er mwyn cael llinell sylfaen ffurfiol hynny cyn dechrau creu neu adfer cynefin ddechrau a digon ymlaen llaw cyn colli'r fioamrywiaeth ar y safle.
- b. Dylid defnyddio'r Asesiad Seilwaith Gwyrdd i nodi lleoliadau addas ar gyfer sicrhau digollediad oddi ar y safle. Lle bo'n bosibl, dylai dull ar lefel y dirwedd, sy'n canolbwyntio ar hyrwyddo cydnerthedd ecosystemau yn ehangach, helpu i bennu lleoliadau ar gyfer digolledu. Dylai'r Asesiad Seilwaith Gwyrdd ddarparu canllaw gofodol i gyfleoedd a nodwyd eisoes i sicrhau manteision net i fioamrywiaeth. Bydd defnyddio'r asesiad hwn yn helpu i bennu a ddylai lleoliadau ar gyfer digolledu cynefin gael eu lleoli yn agos i'r safle datblygu, neu ai cynefin newydd neu fesurau rheoli ychwanegol wedi'u lleoli ymhellach o'r safle fyddai'r ffordd orau o gynnal bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ar raddfa ehangach.
- c. Lle mae cais i ddigolledu rhywogaethau penodol, dylai'r ffocws fod ar gynnal neu wella poblogaeth y rhywogaeth yn ei chynefin naturiol. Gallai'r dull hwn hefyd nodi lleoliadau ar gyfer

digolledu rhywogaethau penodol ymhellach o'r safle. Lle maent yn bodoli, dylid defnyddio Cynlluniau Gweithredu Rhywogaethau Gofodol i helpu i ganfod lleoliadau addas.

- d. Dylai unrhyw ddigollediad a gynigir fod yn seiliedig ar le, gan ystyried Dyletswydd Adran 6 (Dyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau), fframwaith DECCA a chyngor ecolegol priodol gan ecolegydd o'r awdurdod lleol, CNC a/neu ecolegydd â chymwysterau addas.
5. I gyd-fynd â phob cam o'r dull fesul cam, rhaid cael cynllun rheoli hirdymor o fesurau osgoi, lleihau, lliniaru/adfer a digolledu priodol y cytunwyd arnynt, ochr yn ochr â'r mesurau gwella y cytunwyd arnynt. Dylai'r cynllun rheoli nodi'r trefniadau rheoli uniongyrchol a pharhaus ar gyfer y safle, trefniadau i fonitro'r holl fesurau yn y dyfodol a dylai nodi'n glir y mecanweithiau cyllido sydd ar waith i gyflawni amcanion y cynllun rheoli. Rhaid i'r cynllun rheoli nodi sut y caiff manteision net i fioamrywiaeth eu sicrhau cyn gynted â phosibl a dylai fod yn ymatebol ar lefel leol ac yn berthnasol i amgylchiadau lleol.
6. Yn olaf, pan fo'n amlwg bod effaith andwyol ar fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau yn bwysicach nag ystyriaethau perthnasol eraill dylid gwrthod y datblygiad.

Paragraff Newydd

Bydd y ffactorau canlynol yn effeithio ar y dull 'fesul cam' uchod o reoli:

- Bydd angen i ddatblygwyr gynnal arolygon, gwaith ymchwil a chwiliadau data cyn gwneud cais er mwyn pennu llinell sylfaen o gyflwr bioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau'r safle. Ystyrir cyfraniad y safle o ran ei amrywiaeth, ei hyd a'i led, ei gysylltedd, ei gyflwr a'r gwasanaethau ecosystem a ddarperir ganddo, at rwydweithiau ecolegol cydnerth⁹. Yn achos ceisiadau gan ddeiliaid tai, dylai awdurdodau cynllunio amlinellu disgwyliadau ynghylch yr wybodaeth y mae'n rhaid ei darparu gyda chais, gan gydnabod y dylai'r mesurau gwella fod yn gymesur â maint y cais. Mae'n bwysig iawn deall cyd-destun ecolegol y datblygiad er mwyn gallu cynnig ymateb cymesur i arwyddocâd unrhyw effaith bosibl.
- Ni ddylai darpar ymgeiswyr gynnal unrhyw waith clirio na fu gofyn amdano cyn cyflwyno cais cynllunio gan y gall hynny ei gwneud yn fwy anodd i gynnig datblygu sicrhau mantais net i fioamrywiaeth. Lle bo safle wedi'i glirio cyn ei ddatblygu dylid cymryd bod gwerth ei fioamrywiaeth fel yr oedd cyn i unrhyw ymchwiliadau neu waith clirio gael ei gynnal. Rhaid sicrhau manteision net i fioamrywiaeth o'r pwynt hwnnw ymlaen. Bydd modd barnu statws cynefin y safle trwy edrych ar y dystiolaeth sydd wedi para ar y safle a thrwy gynnal asesiadau desg lleol (rhaid i awdurdodau cynllunio sicrhau eu bod yn gallu cael at y ffynonellau data hyn). Os na cheir tystiolaeth i'r gwrthwyneb, rhagdybir bod y safle mewn cyflwr da.
- Rhaid i bob datblygiad sicrhau manteision net i fioamrywiaeth a chydnerthedd ecosystemau ar sail cyflwr llinell sylfaen y safle (yn unol â maint a natur y datblygiad a gynigir). Hyd yn oed os caiff gwerth y fioamrywiaeth ei gynnal, bydd dal yn rhaid wrth broses ragweithiol i geisio a sicrhau gwelliannau, hynny trwy ddyluniad y datblygiad a'r ffordd yr eir ati i'w roi ar waith.

Lle bo safle eisoes wedi'i ddyrannu mewn cynllun datblygu sydd wedi'i fabwysiadu, efallai na fydd modd dilyn y dull 'fesul cam' yn ei drefn oherwydd efallai y bydd peth gwaith eisoes wedi'i wneud fel rhan o'r dyraniad hwnnw. Ond pan gaiff cynlluniau eu hadolygu, dylid ystyried y dyraniadau o'r newydd ar sail y polisi 'fesul cam' ac yn unol â chyflwr presennol eu bioamrywiaeth a'u rôl posibl o ran gwella cydnerthedd ecosystemau. O dan yr amgylchiadau hynny, efallai y bydd angen datddyrrannu safleoedd. Os bydd cymaint o waith wedi'i wneud ar safle fel ei bod yn amhosibl ei ddatddyrrannu, dylid cadw'r effeithiau mor fach â phosibl a nodi cyfleoedd i liniaru, ac fel ateb olaf, i digolledu. Rhaid bod modd sicrhau hynny.

⁹ Noder bod yn rhaid cynnal arolygon ar adeg briodol o'r flwyddyn.

Safleoedd dynodedig

- 6.4.10 Mae llawer o'r ardaloedd sy'n bwysig iawn am eu bioamrywiaeth wedi'u dynodi'n statudol neu'n anstatudol. Mae'r safleoedd hyn yn gwneud cyfraniad hanfodol at ddiogelu bioamrywiaeth, cynnal cydnerthedd ecosystemau ac yn gallu bod yn bwysig o ran darparu cyfleoedd i gyflawni amcanion llesiant ehangach.
- 6.4.11 Mae dynodiadau rhyngwladol, cenedlaethol a lleol yn dod dan ofynion statudol ac anstatudol gwahanol. Mae canllawiau pellach, yn enwedig mewn perthynas â'r Rhwydwaith Safleoedd Cenedlaethol, wedi'u cynnwys yn TAN 5: Cynllunio a Chadwraeth Natur. Er y gall y broses ddyndodi amrywio, rhaid i bob safle dynodedig allu parhau i warchod y fioamrywiaeth a'r nodweddion sy'n sail i'w ddyndodiad a chyfrannu at gydnerthedd ecosystemau ar y raddfa briodol. Ni ddylai gwaith datblygu amhriodol na gweithgarwch arall amharu ar y gallu hwn.

Gwarchod a Rheoli Safleoedd Dynodedig

- 6.4.15 Rhaid i safleoedd â dynodiad statudol gael eu diogelu rhag difrod a dirywiad, gyda'u nodweddion pwysig yn cael eu gwarchod a'u gwella drwy reolaeth briodol. Dylai cyfraniad y safle dynodedig at rwydweithiau ecolegol cydnerth gael ei gydnabod a'i gynnwys wrth ymdrin yn strategol â pholisi a phenderfyniadau cynllunio. Dylid llunio cysylltiadau rhwng gweithgarwch cynllunio a gweithgarwch rheoli ehangach er mwyn adfer a gwella natur. Mae camau gweithredu ategol, ac ar y cyd, rhwng pob sector a'r tu hwnt i ffiniau'r safleoedd dynodedig eu hunain, yn angenrheidiol er mwyn gwella graddfa, cysylltedd a'r gallu i ymaddasu a mynd i'r afael â'r argyfwng natur.
- 6.4.12 Dylai'r rhesymau sy'n ategu'r dynodiad ar bob lefel ac amlinellid o nodweddion cymwys y dynodiad gael eu cofnodi'n glir fel rhan o'r Aseiad o'r Seilwaith Gwyrdd a'u hystyried wrth lunio cynlluniau datblygu, wrth ddylunio cynigion datblygu newydd ac mewn penderfyniadau rheoli datblygu.
- 6.4.13 Fel rhan o Aseiad o Seilwaith Gwyrdd, gall fod angen gwahaniaethu rhwng arwyddocâd perthynol y dynodiad, wrth ystyried gwerth y buddiannau cadwraeth natur a'r pwys a roddir ar y gwerth hwn mewn perthynas â chynigion datblygu. Dylid cydnabod y bydd gan bob safle dynodedig rôl unigryw a phwysig i'w chwarae wrth sicrhau rhwydweithiau ecolegol cydnerth a gall y cyfraniad hwn fod yr un mor bwysig mewn cyd-destun lleol â'i statws dynodi.

Ffigur 12: Safleoedd dynodedig

Dynodi	Statudol neu Anstatudol	Rhyngweithiad â'r Dull Fesul Cam
Ardal Cadwraeth Arbennig	Statudol	Osgoi
Ardal Gwarchodaeth Arbennig	Statudol	
Safleoedd Ramsar	Statudol	
Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig	Statudol	
Gwarchodfa Natur Genedlaethol	Statudol	
Gwarchodfa Biosffer UNESCO	Anstatudol	Cymhwyso'r Dull Fesul Cam i benderfynu
Geoparciau UNESCO	Anstatudol	
Safleoedd o Bwysigrwydd er Cadwraeth Natur	Anstatudol	
Gwarchodfa Natur Leol	Anstatudol	
Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol	Anstatudol	
Safleoedd Geoamrywiaeth o Bwysigrwydd Rhanbarthol (RIGS)	Anstatudol	
Darpar Ardaloedd Adnoddau Naturiol Cenedlaethol (Cymru'r Dyfodol)	Cynllun Datblygu	
Rhwydweithiau Ecolegol Cydnerth/Mapiau Rhwydweithiau Natur (CNC)	Datganiadau Ardal/Asesiadau Seilwaith Gwyrdd	

6.4.16 Dylai awdurdodau cynllunio ystyried cyfleoedd i adfer rhwydweithiau cynefinoedd i gyflwr iach a nodwyd o ganlyniad i gynnal Asesiad Seilwaith Gwyrdd. Dylent ystyried hefyd nodi ymyriadau priodol i sicrhau nodweddion cydnerthedd, sef amrywiaeth, graddfa, cysylltedd, cyflwr a gallu i ymaddasu. Mae hyn yn cynnwys nodi cyfleoedd i adfer a gwella natur hyd yn oed os yw hyn y tu allan i'w ffiniau gweinyddol ei hun. Bydd defnyddio dull gofodol sydd, er enghraifft, yn nodi parthau clustogi o amgylch safleoedd dynodedig neu gerrig sarn i wella cysylltedd rhyngddynt, yn atgyfnerthu gallu safleoedd dynodedig i gyflawni eu rôl wrth wraidd rhwydweithiau ecolegol cydnerth yn llawn ac annog adferiad natur ar raddfa fwy.

Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig

6.4.17 Mae SoDdGA o bwys cenedlaethol. Mae Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Cefn Gwlad Hawliau Tramwy 2000, yn rhoi dyletswydd ar bob corff cyhoeddus, gan gynnwys awdurdodau cynllunio, i gymryd camau rhesymol, sy'n gyson â'r ffordd gywir o arfer eu swyddogaethau, i barhau i warchod a gwella'r nodweddion sy'n pennu bod SoDdGA o ddiddordeb arbennig. Gall SoDdGA gael ei ddifrodi gan ddatblygiadau y tu mewn i'w ffiniau neu gerllaw ac, mewn rhai achosion, gan ddatblygiadau sydd gryn bellter i ffwrdd.

Paragraff Newydd

Dylid osgoi unrhyw ddatblygiad ar safle dynodedig os nad oes ei angen at ddiben rheoli'r safle. Mae hyn yn fater o egwyddor er mwyn sicrhau bod safleoedd dynodedig yn gallu parhau i gyflawni eu rôl fel rhan sylfaenol o'r rhwydweithiau ecolegol cydnerth. Caiff yr hyn sydd ei angen er mwyn rheoli safle ei ystyried fesul achos ond mae'n debygol o fod yn gyfyngedig i'r gweithgareddau sydd eu hangen i gyflawni ei amcanion cadwraeth, gan gynnwys adfer a helpu natur i ymadfer, yn ogystal â seilwaith rheoli safle, dulliau rheoli llifogydd naturiol ac atebion priodol eraill sy'n seiliedig ar natur. Gall fod ymyriadau dymunol mewn SoDdGAu sy'n ymwneud â mynediad cyhoeddus, teithio llesol, prosiectau addysgol a mân ddatblygiadau eraill sydd eu hangen er mwyn diogelu ei rôl fel tirwedd fyw. Gall hyn gynnwys datblygiadau amaethyddol, fel ysguboriau newydd, storfeydd slyri sydd eu

hangen i leihau llygredd, addasiadau i ysguboriau er mwyn cefnogi twristiaeth neu newidiadau neu estyniadau eraill i dai neu adeiladau sy'n bodoli eisoes ar safleoedd cyflogaeth lle gellir ystyried bod effeithiau ar y nodweddion y cafodd y safle ei ddynodi i'w gwarchod yn dderbyniol.

- 6.4.17 Ceir rhagdybiaeth yn erbyn pob math arall o ddatblygiad mewn SoDdGA fel mater o egwyddor a dylai'r rhagdybiaeth hon gael ei hadlewyrchu'n briodol mewn cynlluniau datblygu a phenderfyniadau rheoli datblygiad. Ceir rhagdybiaeth hefyd yn erbyn datblygiad nad yw o fewn SoDdGA ond sy'n debygol o ddifrodi SoDdGA. Yn yr achos hwnnw, rhaid asesu cynigion yn ofalus er mwyn sicrhau y deallir yn glir yr effeithiau ar y buddiannau cadwraeth natur y bwriadwyd i'r dynodiad eu gwarchod. Dylid gwrthod y datblygiad os ceir effaith andwyol ar y nodweddion y cafodd y safle ei ddynodi i'w gwarchod. Dylid ysgwyddo cyfrifoldebau a rhwymedigaethau rhyngwladol a chenedlaethol am gadwraeth, ac yn unol ag amcanion y dynodiad, dylid gwarchod safleoedd sydd â dynodiad statudol, rhag difrod a dirywiad; dylid cadw a gwella eu nodweddion pwysig a dylid dangos bod capasiti i'w hadfer trwy ac o dan reolaeth briodol.

Paragraff Newydd

Dim ond o dan amgylchiadau cwbl eithriadol a dim ond pan ystyrir bod datblygiad yn briodol ac na fydd yn debygol o niweidio SoDdGA a bod cytundeb eang a chlir i liniaru a gwella fel rhan o gynllun datblygu y dylai datblygiad gael ei gynnig. Mae hyn yn golygu y caiff datblygiad ei ystyried yn annerbyniol os na cheir barn y cytunwyd arni mewn cynllun datblygu sy'n dynodi ei fod yn dderbyniol yn nhermau ei effaith ar nodweddion hysbysedig SoDdGA.

- 6.4.17 Cyn awdurdodi datblygiad y tu allan i SoDdGA ond sy'n debygol o niweidio unrhyw un o nodweddion hysbys SoDdGA, rhaid i awdurdodau cynllunio lleol rybuddio CNC am y gweithrediadau arfaethedig, a rhaid iddynt ystyried ei gyngor wrth benderfynu a ddylid rhoi caniatâd cynllunio ai peidio ac wrth osod amodau cynllunio. Os bydd awdurdod cynllunio lleol am roi caniatâd cynllunio yn groes i gyngor CNC, rhaid iddo hysbysu Gweinidogion Cymru.

At ddibenion cynllunio defnydd tir, caiff SoDdGAau arfaethedig eu trin yn yr un modd â SoDdGAau hysbysedig.

[Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig, Ardaloedd Cadwraeth Arbennig a Safleoedd Ramsar](#)

- 6.4.18 Mae safleoedd ACA ac AGA o bwys Ewropeaidd. O dan Reoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaethau (2017) (y Rheoliadau Cynefinoedd), rhaid i bob corff cyhoeddus (gan gynnwys awdurdodau cynllunio) ystyried gofynion Cyfarwyddbau Cynefinoedd ac Adar y CE wrth arfer ei swyddogaethau. Atgyfnerthir ACAoedd ac AGAoedd trwy eu dynodi'n SoDdGAoedd sy'n eu gwarchod fel baent yn SoDdGA. Cyn caniatáu datblygiad neu cyn mabwysiadu cynllun defnyddio tir sy'n debygol o gael effaith arwyddocaol ar ACA neu AGA (gan gynnwys tir y tu allan i ffin ACA neu AGA), rhaid i awdurdodau cynllunio gynnal asesiad priodol o'r goblygiadau i'r nodweddion dynodedig, ymgynghori â CNC a rhoi sylw i farn CNC.

Fel arfer, ni chaiff y datblygiad ei ganiatáu neu'r cynllun ei fabwysiadu ond os gwêl yr awdurdod cynllunio na chaiff effaith andwyol ar integreidd y safle, gan ystyried hefyd yn ôl y gofyn unrhyw fesurau, amodau cynllunio neu rwymedigaethau ychwanegol. Gellir caniatáu datblygiad neu bolisi mewn cynllun defnyddio tir os na ellir cyflawni ei ganlyniadau fel arall a bod yn rhaid ei gynnal am ei fod yn angenrheidiol er gwir les y cyhoedd serch asesiad negyddol o'r goblygiadau, cyn belled ag yr hysbysir Gweinidogion Cymru amdano.

Rhaid cymryd unrhyw fesurau sydd eu hangen i ddiogelu cydlyniant cyffredinol y rhwydwaith o ACA ac AGA. Mae safleoedd Ramsar yn ardaloedd pwysig o wlyptir a ddynodir o dan Gonfensiwn Ramsar ar Wlyptiroedd o bwys rhyngwladol. Fel ag yn achos ACA ac AGA, atgyfnerthir safleoedd Ramsar trwy eu dynodi'n SoDdGA ond ni ddônt o dan y Rheoliadau Cynefinoedd. Er hynny, dylid trin safleoedd

Ramsar o fewn y system gynllunio fel pe baent yn ACAoedd neu AGAoedd. Ceir rhagor o wybodaeth am yr Asesiad Rheoliadau Cynefinoedd yn TAN 5: Cadwraeth Natur a Chynllunio.

Ardaloedd Gwarchodaeth Arbennig, Ardaloedd Cadwraeth Arbennig a Safleoedd Ramsar a gynigir

- 6.4.19 Dylai safleoedd sydd wedi'u cynnig yn ffurfiol fel ACA neu AGA ac nad ydynt yn dod o dan amddiffyniad cyfreithiol y Rheoliadau Cynefinoedd eto, gael eu trin gan y system gynllunio fel pe baent wedi'u dynodi'n ACA neu AGA. Dylid dilyn yr un drefn, fel mater o bolisi, yn achos safleoedd sy'n cael eu cynnig fel safleoedd Ramsar.

Gwarchod Dynodiadau Anstatudol

- 6.4.20 Er nad oes proses statudol i warchod dynodiadau anstatudol, yn wahanol i ddynodiadau statudol, mae Safleoedd o Bwysigrwydd er Cadwraeth Natur, Safleoedd Bywyd Gwyllt Lleol, Gwarchodfeydd Natur Lleol a Safleoedd Geoamrywiaeth o Bwysigrwydd Rhanbarthol yn gwneud cyfraniad hanfodol at sicrhau rhwydwaith ecolegol ar gyfer bioamrywiaeth ac ecosystemau cydnerth a dylai cynlluniau datblygu a'r broses rheoli datblygu eu hamddiffyn. Weithiau safleoedd anstatudol yw craidd rhwydwaith hanfodol o gynefinoedd dan fygythiad ac maent yn gallu chwarae rhan hollbwysig i ddiogelu, cynnal, cysylltu ac adfer bioamrywiaeth a chyfrannu at adfer natur a manteision net i fioamrywiaeth. Cyn awdurdodi datblygiad sy'n debygol o ddifrodi dynodiad natur lleol, dylai awdurdodau cynllunio roi hysbysiad o'r bwriad i gynnal y gwaith i Ecolegydd yr awdurdod lleol neu i fudiad amgylcheddol y trydydd sector. Ym mhob achos rhaid cael barn ysgrifenedig ecolegydd yr awdurdod lleol. Pan fydd Asesiad o'r Seilwaith Gwyrdd wedi nodi bod angen cynnal neu wella nodweddion neu briodoleddau penodol y safle, dylai awdurdodau cynllunio ddatgan yn eu cynlluniau datblygu pa nodweddion neu briodoleddau sydd angen yr amddiffyniad hwn a pham, ac egluro sut bydd y polisiau'n sicrhau'r amddiffyniad hwn. Yn yr un modd, dylai asesiadau ystyried presenoldeb rhywogaethau a warchodir a rhywogaethau a chynefinoedd â blaenoriaeth yn cynnwys y rhai ar y rhestr Adran 7 a dylid rhoi pwyslais digonol ar eu diogelu.

Paragraff Newydd

Os bydd awdurdod lleol wedi penderfynu peidio â dangos dynodiadau anstatudol ar fap cynigion neu gyfyngiadau am eu bod mor fach, dylai cynlluniau datblygu gynnwys polisi sy'n seiliedig ar feini prawf sy'n gofyn am ddarparu safleoedd sy'n bodloni'r meini prawf priodol ar gyfer dynodi safle anstatudol (gan gynnwys y safleoedd hynny sydd heb eu nodi ar hyn o bryd). Dylai'r safleoedd hyn fod gyfwerth â safleoedd sydd wedi'u mapio.

Paragraff Newydd

Dylai polisiau ar gyfer safleoedd anstatudol ei gwneud hi'n glir nad yw dynodiadau o'r fath yn atal gweithgareddau economaidd-gymdeithasol priodol lle na cheir effeithiau andwyol ar y nodweddion y cafodd y safle ei ddynodi i'w gwarchod ac ar gydnerthedd yr ecosystem ehangach. Lle nad oes modd osgoi niwed, dylid ei leihau i'r eithaf drwy ddefnyddio mesurau lliniaru a dylid ei wrthbwyso gymaint â phosibl drwy fesurau digolledu a ddyluniwyd i sicrhau nad oes unrhyw leihad yng ngwerth cadwraeth cyffredinol yr ardal neu'r nodwedd,¹⁰ a sicrhau manteision net i fioamrywiaeth.

Mawndiroedd

Paragraff Newydd

Mae pridd mawnog yn arbennig o fregus ac os caiff ei niweidio, peryglir cydnerthedd yr ecosystemau y mae'n eu cynnal. Dim ond 3-4% o Gymru sydd o dan fawnogydd ond er hynny, maent yn storio o gwmpas 20-25% o'r holl garbon pridd. Os nodir bod mawnog yn rhan o gynnydd ar gyfer datblygiad, dylid rhoi pwys mawr ar ei amddiffyn oherwydd bwysigrwydd arbennig ei gyfraniad at gynnal adnoddau naturiol cenedlaethol fel carbon pridd, bioamrywiaeth a rheoli

¹⁰ Gweler paragraff 5.5.3 o TAN 5 Cadwraeth Natur a Chynllunio.

llyfogydd ac oni cheir ystyriaethau perthnasol arwyddocaol eraill sy'n awgrymu fel arall, bydd yn rhaid gwrthod caniatâd. Wrth ystyried maen prawf 1 y dull 'fesul cam' ac wrth ddilyn y drefn chwilio wrth baratoi cynlluniau datblygu, bydd yn bwysig bod gwybodaeth gywir wrth law a bydd Llywodraeth Cymru wedi darparu Map Mawndiroedd Cenedlaethol fel cam cyntaf ar gyfer nodi lleoliad mawndiroedd.¹¹

Rhywogaethau a Warchodir

6.4.22 Mae presenoldeb rhywogaeth sy'n cael ei gwarchod o dan ddeddfwriaeth Ewropeaidd neu'r DU neu o dan Adran 7 Deddf yr Amgylchedd (Cymru) 2016 yn ystyriaeth berthnasol pan fo awdurdod cynllunio lleol yn ystyried cynnig datblygu a fyddai, o'i dderbyn, yn debygol o darfu ar neu beri niwed i'r rhywogaeth neu ei chynffwrdd ac i sicrhau bod amrywiaeth a phoblogaeth y rhywogaeth yn cael eu cynnal. Dylai awdurdodau cynllunio lleol gynghori unrhyw un sy'n cyflwyno cais cynllunio bod yn rhaid iddynt gydymffurfio ag unrhyw ddarpariaethau statudol i warchod rhywogaethau sy'n effeithio ar y safle dan sylw a'r cyffiniau o bosibl. Er mwyn cael gwybodaeth i helpu i lywio'r penderfyniad cynllunio, efallai y bydd angen arolwg ecolegol i gadarnhau a oes rhywogaeth a warchodir yn bresennol ac asesiad o effaith debygol y datblygiad ar rhywogaeth a warchodir er mwyn helpu'r broses rheoli datblygu. Ystyrir mai'r arfer gorau yw cael ecolegydd cymwys i sgrinio a oes rhywogaeth a warchodir yn bresennol gan ddefnyddio'r data a ddarperir gan y Ganolfan Cofnodion Amgylcheddol Leol berthnasol.¹²³

6.4.23 Mae datblygiadau bob amser yn amodol ar y ddeddfwriaeth sy'n cwmpasu rhywogaethau a warchodir gan Ewrop p'run a ydynt ar safle a ddynodwyd ai peidio. Mewn cynigion, os byddai'r gwaith datblygu yn amharu ar ddiogelu rhywogaethau a warchodir gan Ewrop, byddai angen rhanddirymiaidau o ddarpariaethau'r Gyfarwydddeb Cynefinoedd. Ni ellir awdurdodi rhanddirymiad heblaw pan nad oes dewis arall boddhaol ac os na fydd y cam gweithredu a awdurdodir yn amharu ar gynnal y boblogaeth o'r rhywogaeth dan sylw ar statws cadwraeth ffafriol yn ei chynffwrdd naturiol. Rhaid i'r gwaith datblygu i'w awdurdodi fod yn waith a wneir er mwyn gwarchod 'iechyd neu ddiogelwch y cyhoedd, neu am resymau cwbl hanfodol eraill er budd y cyhoedd, gan gynnwys rhai sydd o natur gymdeithasol neu economaidd a chanlyniadau buddiol sydd o bwysigrwydd sylfaenol i'r amgylchedd'. Mae rhanddirymiaidau'n cael eu hawdurdodi trwy gyfrwng trwydded a roddir gan CNC a ddylai hysbysu awdurdod lleol fod cais am drwydded wedi'i ganiatáu). Mae dyletswydd ar awdurdodau cynllunio lleol i ystyried gofynion y Gyfarwydddeb Cynefinoedd wrth arfer eu swyddogaethau. Er mwyn osgoi sefyllfa lle mae datblygiadau sydd â chaniatâd cynllunio yn methu â chael rhanddirymiad mewn perthynas â rhywogaethau a warchodir gan Ewrop, rhaid i awdurdodau cynllunio roi ystyriaeth i'r tri gofyniad rhanddirymiad uchod wrth ystyried cynigion datblygu lle y mae rhywogaeth a warchodir gan Ewrop yn bresennol.

Coed, Coetiroedd a Pherthi

6.4.24 Mae coed, perthi, grwpiau o goed ac ardaloedd o goetir o bwysigrwydd mawr i fioamrywiaeth. Maent yn gynefinoedd cysylltu pwysig ar gyfer rhwydweithiau ecolegol cydnerth ac maent yn gwneud cyfraniad ehangach hanfodol at gymeriad y dirwedd, diwylliant, treftadaeth, naws am le, ansawdd aer, hamdden a chymedrolï'r hinsawdd leol. Maent yn gwneud cyfraniad hollbwysig hefyd at fynd i'r afael â newid hinsawdd drwy storio carbon, a gallant ddarparu cysgod, manteision ehangach i'r dirwedd trwy ddal llygredd aer a llygredd gwasgaredig a deunyddiau adeiladu. Dylai pwysigrwydd coed, yn enwedig coed trefol, wrth greu lleoedd unigryw a naturiol sydd o fudd i iechyd a llesiant cymunedau, nawr ac yn y dyfodol, gael ei hyrwyddo wrth lunio cynlluniau a gwneud penderfyniadau¹²⁴. Rhaid i awdurdodau cynllunio hyrwyddo camau i blannu

¹¹ Porth Data Mawndiroedd

<https://welsh-nrw.hub.arcgis.com/apps/6c566be75f16489088a096fc4e53a315/explore>

<https://naturalresources.wales/evidence-and-data/maps/the-national-peatland-action-programme/?lang=cv>

coed a pherthi newydd, grwpiau o goed ac ardaloedd o goetir fel rhan o ddatblygiad newydd.

Paragraff Newydd

Mae rhywogaethau coed a pherthi brodorol Cymru, sy'n nodweddiadol o'r ardal, yn darparu swyddogaeth gref o ran cynnal cydnerthedd yr ecosystem, gan ddarparu adnoddau i fywyd gwyllt, yn enwedig planhigion a rhywogaethau brodorol eraill. Gall rhywogaethau coed a pherthi brodorol hefyd ategu cyfleoedd adfywio naturiol. Ochr yn ochr â mathau o gynefinoedd coetir ehangach, fel coed pori, tir parc a pherllannau traddodiadol, mae rhywogaethau coed a pherthi brodorol yn helpu i ddiffinio ein tirwedd a'n treftadaeth ddiwylliannol, gan greu ymdeimlad cryf o le a chysylltiad â'r gorffennol.

- 6.4.25 Rhaid i awdurdodau cynllunio warchod coed, perthi, grwpiau o goed ac ardaloedd o goetir lle mae iddynt werth ecolegol, lle maent yn cyfrannu at gymeriad neu amwynder ardal leol arbennig, neu lle maent yn cyflawni swyddogaeth fuddiol i'r seilwaith gwyrdd¹². Dylai awdurdodau cynllunio ystyried pwysigrwydd coed a choetir, yn enwedig coetir brodorol a choed gwerthfawr, a dylent ystyried strategaethau coed neu ganllawiau cynllunio atodol yr awdurdod lleol a'r Asesiad o'r Seilwaith Gwyrdd. Dylai awdurdodau cynllunio fabwysiadu targedau canopi coed gofynnol sy'n briodol, yn berthnasol yn lleol ac y mae'n rhaid eu cyflawni o fewn amser penodol ar gyfer eu hardal er mwyn llywio gwaith diogelu a, lle bo angen, ymestyn y canopi coed. . Bydd yr asesiad o'r seilwaith gwyrdd a chymhorthion fel astudiaeth CNC 'Gorchudd Coed yn Nhrefi a Dinasoedd Cymru' ac erfyn i-Tree Eco Forestr Research yn helpu i weld beth yw'r llinell sylfaenol o orchudd coed a helpu i benderfynu ar dargedau priodol a mesuradwy ar gyfer gorchudd y canopi¹³. Ceir hefyd arfau i helpu i ddewis rhywogaethau a dylunio coetiroedd mewn ardaloedd trefol¹⁴.

Paragraff Newydd

Lle ceir coed, coetir a pherthi, dylai ceisiadau cynllunio nodi mesurau i'w cadw, eu diogelu a'u hintegreiddio. Lle bo arolygon yn nodi coed, perthi, grwpiau o goed ac ardaloedd o goetir a all wneud cyfraniad sylweddol i'r ardal, dylai'r coed hyn gael eu cadw a'u diogelu. Wrth ddarparu gwasanaethau a seilwaith cyfleustodau ar gyfer y safle, dylid hefyd osgoi colli coed, coetiroedd neu berthi a rhaid ystyried hyn fel rhan o'r cynnig datblygu; os caiff coed o'r fath eu colli, caiff rhai newydd eu plannu gan ddilyn y cymarebau plannu a nodir isod.

Paragraff Newydd

Er bod y system gynllunio yn canolbwyntio'n bennaf ar goed trefol, dylai awdurdodau cynllunio gydnabod pwysigrwydd coed mewn ardaloedd gwledig, naill ai fel coetiroedd, o fewn perthi a chloddiau, neu goed unigol mewn caeau, neu fel coed pori. Mae hyn yn arbennig o bwysig gan fod effeithiau newid yn yr hinsawdd yn arwain at blâu a chlefydau sy'n difrodi llawer o'n rhywogaethau brodorol yn y dirwedd wledig. Dylid ystyried ffyrdd cadarnhaol o gadw coed gwledig a dylid cymryd mesurau i'w hailosod mewn ffordd effeithiol a darbodus, naill ai drwy blannu rhai newydd neu eu galluogi i dyfu i'w llawn botensial.

- 6.4.25 Ni chaniateir cael gwared ar goed, coetir a pherthi yn barhaol oni bai bod budd cyhoeddus sylweddol ac amlwg. Lle gwaredir coed a pherthi, yn unigol neu fel grŵp, fel rhan o gynllun arfaethedig, rhaid i awdurdodau cynllunio ddilyn y dull fesul cam yn gyntaf fel y nodir ym mharagraff 6.4.21. Lle nad oes modd osgoi colled, bydd yn ofynnol i ddatblygwyr blannu coed a

¹² British Standard – BS5837:2012 Trees in relation to design, demolition and Constructions – Recommendations

¹³ <https://naturalresources.wales/about-us/what-we-do/our-roles-and-responsibilities/green-spaces/urban-trees/?lang=cy>

¹⁴ <https://naturalresources.wales/urbantrees?lang=cy>

<https://naturalresources.wales/guidance-and-advice/environmental-topics/woodlands-and-forests/?lang=cy>

<https://naturalresources.wales/about-us/what-we-do/our-roles-and-responsibilities/green-spaces/?lang=cy>

pherthi eraill fel mesur digolledu (sy'n gymesur â'r hyn a gollir a gaiff ei nodi drwy asesiad o werth seilwaith gwyrdd gan gynnwys bioamrywiaeth, gwerth y dirwedd a dal carbon). Caiff y coed newydd eu plannu gan ddilyn cymhareb sy'n gymesur ag ansawdd a phwysigrwydd amgylcheddol ac ecolegol y goeden (coed) a gollwyd a rhaid gwneud hynny ar y safle yn ddelfrydol, neu'n union wrth ymyl y safle, gan blannu o leiaf 3 coeden o fath tebyg a maint cymharol am bob coeden a gollwyd. Pan gollir coedlan neu gysgodfa o goed fel rhan o gynllun sydd wedi'i gynnig, rhaid i'r gwaith digolledu adlewyrchu maint, dyluniad a rhywogaethau'r ardal a gollwyd. O dan yr amgylchiadau hynny, rhaid plannu o leiaf 1600 o goed llydanddail yr hectar a 2500 o goed conwydd yr hectar. Dylai safle plannu pob coeden newydd fod yn addas i'w helpu i sefydlu a ffynnu, a sicrhau ei thyfiant digyfyngiad hirdymor er mwyn cyflawni'r buddiannau amgylcheddol ac ecolegol mwyaf posibl.

- 6.4.26 Mae coetiroedd hynafol, coetiroedd lled-naturiol, coed hynafol, aeddfed a threftadaeth unigol a pherthi hynafol yn adnoddau naturiol na ellir mo'u hadfer, ac maent yn werthfawr o ran tirwedd, bioamrywiaeth a diwylliant. Dylai coed, coetiroedd a pherthi o'r fath gael eu gwarchod rhag gwaith datblygu a fyddai'n golygu eu bod yn dirywio neu'n cael eu colli ac eithrio o dan amgylchiadau eithriadol lle buddiannau cyhoeddus sylweddol ac amlwg. Rhaid i'r mesurau diogelu hyn atal gweithrediadau a allai fod yn niweidiol ac atal y coed a'r perthi hyn rhag cael eu colli'n ddiangen¹⁵. Yn achos safle sydd wedi'i gofnodi ar y Rhestr Coetiroedd Hynafol, dylai awdurdodau ystyried barn CNC. Dylai awdurdodau cynllunio roi sylw i'r Rhestr Coed Hynafol, gweithio i sicrhau ei bod yn fwy cyflawn a'i defnyddio i sicrhau bod coed a choetir yn cael eu gwarchod ac i nodi cyfleoedd i blannu mwy ohonynt fel rhan o'r asesiad o'r seilwaith gwyrdd, yn arbennig ar gyfer gorchudd canopi.
- 6.4.27 Dylai'r gwaith o warchod a phlannu coed a pherthi gael ei gyflawni, lle bo'n briodol, drwy strategaethau a pholisiau penodol i'r ardal leol, drwy osod amodau wrth roi caniatâd cynllunio, a/neu drwy wneud Gorchmynion Diogelu Coed (TPO)¹²⁵. Dylent gael eu cynnwys yn yr asesiadau a chynlluniau Seilwaith Gwyrdd hefyd.

6.6 Dŵr a Risg Llifogydd¹³²

- 6.6.1 Yn ogystal â bod yn ofyniad hanfodol i fyw, mae gwasanaethau dŵr sydd wedi'u cynllunio'n dda yn cynnig ystod o fanteision a gwasanaethau i gymdeithas. Mae'r diwydiant dŵr ei hun yn ffynhonnell swyddi gwyrdd ac mae gwasanaethau dŵr yn cefnogi prosesau cynhyrchu ynni a bwyd, hamdden a thwristiaeth, ac yn cysylltu cartrefi a busnesau â'r rhwydweithiau seilwaith maent yn dibynnu arnynt. Yn ogystal, mae ecosystemau naturiol, nodweddion seilwaith gwyrdd a'r atebion sy'n seiliedig ar natur yn chwarae rhan bwysig i wella ansawdd dŵr a rheoli llifogydd.
- 6.6.5 Mae Llywodraeth Cymru'n ceisio sicrhau y darperir gwasanaethau dŵr gan leihau effaith andwyol ar yr amgylchedd, amwynder, iechyd a chymunedau, yng ngoleuni canlyniadau newid yn yr hinsawdd. Gall datblygiad sydd wedi'i ddylunio'n wael neu sydd mewn lleoliad gwael waethygu'r problemau sy'n gysylltiedig â gorddefnyddio adnoddau, cysylltiad â llifogydd dŵr wyneb a llygredd gwasgaredig. Dylai'r system gynllunio:
- warchod a gwella ansawdd ac adnoddau dŵr drwy hyrwyddo ac annog mwy o effeithlonrwydd a rheoli'r galw mewn perthynas â dŵr fel rhan o ddatblygiadau newydd, yn enwedig yn yr ardaloedd hynny lle gallai adnoddau dŵr fod o dan bwysau neu heb fod ar gael o bosibl a lle y mae angen mynd i'r afael â methiant i gyflawni safonau ansawdd dŵr;
  - sicrhau bod rhwydweithiau'r seilwaith, gan gynnwys atebion sy'n seiliedig ar natur, y mae cymunedau a busnesau'n dibynnu arno yn ddigonol i ymdopi â'r datblygiad arfaethedig, ac yn

¹⁵ Mae mwy o gyngor ar goetir hynafol ar gael ar wefan CNC.

ystyried effeithiau newid yn yr hinsawdd, er mwyn lleihau cymaint â phosibl y risg i iechyd pobl a'r amgylchedd ac atal llygredd yn ei darddiad;

- sicrhau bod systemau draenio cynaliadwy yn rhan annatod o'r gwaith dylunio ar gyfer datblygiad newydd;
- sicrhau y rhoddir ystyriaeth i ddiogelu swm ac ansawdd y cyflenwadau dŵr wyneb a'r dŵr daear fel rhan o'r cynigion datblygu.

6.6.6 Mae gallu'r system gynllunio i ddiogelu nodweddion dŵr a meithrin rheolaeth gynaliadwy o ddŵr fel priodoleddau allweddol lleoedd deniadol a chydnerth yn cyd-fynd yn agos â sicrhau manteision lluosog seilwaith gwyrdd. Bydd defnyddio atebion sy'n seiliedig ar natur drwy ddarparu seilwaith gwyrdd yn ddewis a ffefrir canolog a dylid gwneud y mwyaf o'r manteision niferus a ddaw o warchod coridorau afonydd. Nodi gwlyptir a reolir a pharthau clustogi ar afonydd i reoli ansawdd dŵr fydd un o brif ganlyniadau'r asesiad o seilwaith gwyrdd gan y byddant yn esgor ar fanteision positif lleihau llygredd gwasgaredig ac o ran sicrhau mantais net i fioamrywiaeth a gwella nodweddion cydnerthed ecosystemau. Dylai dulliau integredig wneud cyfraniad tuag at gyflawni'r gofynion a osodir gan Gyfarwyddeb Fframwaith Dŵr yr UE¹³³ a sicrhau yr adferir nodweddion dŵr, cynefinoedd dŵr croyw gwarchoddedig a dulliau rheoli dŵr cynaliadwy, ynghyd â pholisïau Llywodraeth Cymru ar gyfer cynllunio a rheoli dŵr yn integredig mewn ardaloedd trefol a gwledig ac mewn dalgylchoedd.